

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA IZOBRAŽEVANJE,
ZNANOST, KULTURO IN ŠPORT

Naložba v vašo prihodnost
OPERACIJO DELNO FINANCIRA EVROPSKA UNIJA
Evropski socialni sklad

VMESNO POROČILO O UVAJANJU POSKUSA

Preverjanje nekaterih elementov gimnazijskega programa s poskusom

ŠOLSKO LETO 2011/2012
(drugo leto spremljave)

Ljubljana, februar 2013

Spremljavo je vodila projektna skupina Zavoda RS za šolstvo v sestavi dr. Branko Slivar (nosilec projekta), mag. Mojca Pušnik, dr. Aco Cankar, Vladimir Milekšič, mag. Stanka Preskar, Janez Globočnik. Pri izvedbi aktivnosti in pripravi poročila sta sodelovala še: dr. Sonja Sentočnik, Tomaž Kranjc

Kazalo vsebine

1. UVOD	5
1.2 Utemeljitev poskusa z analizo stanja in navedbo razlogov za uvedbo	5
1.3 Formalni okvir uvajanja poskusa	8
1.4 Opredelitev ciljev poskusa in kriterijev za ugotavljanje doseganja teh ciljev	10
1.5 Zagotovilo skladnosti poskusa s potrjenim načrtom za uvedbo poskusa	11
2. METODE RAZISKOVANJA	11
2.1. Podatki o vzgojno-izobraževalnih institucijah vključenih v poskus	11
2.2. Uporabljene metode raziskovanja, podatki o vzorcu, opis zbiranja podatkov in uporabljenega instrumentarija ter načina analize pridobljenih podatkov	11
3. REZULTATI IN INTERPRETACIJA	17
3.1. Rezultati, prikazani po posameznih ciljnih spremljave	17
3.2. Rezultati samoevalvacije šol	39
4. SKLEPI IN PREDLOGI	46
4.1. Povzetek in sinteza ugotovitev	46
4.2. Ocena doseganja standardov znanja	49
4.3. Predlogi za morebitne spremembe	49
5. POROČILO O PORABLJENIH FINANČNIH SREDSTVIH	50
6. PRILOGE	53
PRILOGA 1: Aktivnosti Zavoda RS za šolstvo	53
PRILOGA 2: Statistična analiza obdelave podatkov (vprašalnik za učitelje in dijake)	56
PRILOGA 3: Uporabljen inštrumentarij	56

SEZNAM KRATIC

ŠPT – šolski projektni tim za poskus ŠRT – šolski razvojni tim

PT – projektni tim

UZ – učiteljski zbor PA – predmetni aktiv

MŠŠ – Ministrstvo za šolstvo in šport

MIZKŠ - Ministrstvo za izobraževanje, kulturo in šport

ZRSS – Zavod RS za šolstvo

FI – fizika

KE – kemija

BI – biologija

ZGO – zgodovina

MA – matematika

SL – slovenščina

PSIH – psihologija

SOC – sociologija

GEO – geografija

LU – likovna umetnost

1. UVOD

1.2 Utemeljitev poskusa z analizo stanja in navedbo razlogov za uvedbo

Gimnazijski program je najsplošnejši srednješolski vzgojno-izobraževalni program, ki pripravlja dijake za nadaljnji študij. Predmetnik splošnega gimnazijskega programa je sestavljen iz treh temeljnih delov:

- štiriletni in obvezni predmeti, kjer je določeno število, vsebina in obseg predmetov;
- nerazporejene ure (izbiri predmeti), kjer je določen obseg ur, ki jih mora dijak opraviti in predstavlja 14 % celotnega programa; nerazporejene ure so namenjene poglobljanju znanja na področjih, ki so posameznim dijakom bližja, in pripravi na maturo;
- obveznih izbirnih vsebin, kjer je določen obseg in predstavlja 6,6 % celotnega programa. Ta del programa se razlikuje po načinu izvajanja in vsebini. Gre za različna znanja, ki jih šolski predmeti ne (ali pa le deloma) vključujejo, zadovoljujejo pa individualna nagnjenja dijakov.

Za prve tri letnike traja vzgojno-izobraževalni program v šolskem letu 38 tednov, od tega je 35 tednov pouka. Tudi v četrtem letniku je pouk razporejen v 35 tednih. En teden je namenjen obveznim izbirnim vsebinam.

Obvezni štiriletni predmeti so: slovenščina, matematika, prvi in drugi tuji jezik, zgodovina, športna vzgoja. Obvezni predmeti pa so: geografija, biologija, kemija, fizika, glasba, likovna umetnost, psihologija, sociologija in filozofija ter informatika. Temeljni poudarek pri oblikovanju programa je dan:

- splošno-izobraževalni orientaciji ter
- razvijanju tistih znanj, sposobnosti, spretnosti in navad, ki so potrebne za nadaljnji akademski študij.

Razmerje med posameznimi deli predmetnika je v posameznih letnikih različno, in sicer tako, da je povsem določen predmetnik v prvem letniku, nato pa obseg nerazporejenih ur narašča. Poleg navedenega splošnega gimnazijskega programa obstoječa zakonodaja vzpostavlja še t. i. strokovne gimnazije, in sicer: tehniške, umetniške in ekonomske. Program v teh gimnazijah ohranja strukturo predmetnika, značilnega za vse gimnazijske programe, vendar je obseg nerazporejenih ur manjši kot v splošni gimnaziji. V okviru obveznih predmetov so v strokovnih gimnazijah v predmetnik vključeni strokovni predmeti. V okviru gimnazijskega programa obstaja še klasična gimnazija.

Razlogi za uvedbo poskusa oz. ključni problemi gimnazijskega programa so (povzeto po Izhodiščih prenove gimnazijskega programa¹):

- Nejasno opredeljeno **poslanstvo gimnazijskega programa**. Program razpada v posamezne predmete, predmeti v posamezne vsebine, ki jih mora učitelj posredovati, učenec pa osvojiti. Program zato ne deluje kot celota, cilji niso jasno izraženi, zato vse, kar ni neposredno vezano na učni načrt ali katalog znanja, deluje kot privesek in ne integralni del programa (npr. dejavnosti, razvojno-raziskovalno delo učencev, pevski zbori, ...). V okviru ne dovolj jasno opredeljenih ciljev in poslanstva šole je težko uresničevati tudi temeljne vzgojne naloge šole.

¹ Izhodišča prenove gimnazijskega programa, Komisija za pripravo koncepta nadaljnjega razvoja gimnazijskega programa in umeščenosti splošne izobrazbe v srednješolske programe, gradivo sprejeto na 101. seji Strokovnega sveta RS za splošno izobraževanje, 19.4.2007

- **Organizacija kurikula** temelji na togo predmetno-razredni organizaciji kurikula, kjer ima vsak od predmetov jasno postavljene okvire delovanja in kjer je status predmeta odvisen od tega, kako obsežen je predmet, ali sodi v obvezni ali izbirni del ipd.. V okviru take organizacije pouka noben od predmetov ni spodbujen k vsakdanji refleksiji in osmišljanju dela, še posebej z vidika ciljev programa. Toga organizacija programa ter preveč podrobno opredeljeni nacionalni dokumenti ne dopuščajo fleksibilnosti tako pri organizaciji pouka v konkretni šoli kot tudi pri izvajanju posamičnega predmeta (prepodrobni zapisi standardov ...). Organizacija učnega procesa je definirana s predmetnikom in drugimi predpisi na nacionalni ravni, ure po posameznih predmetih so razporejene po letnikih; organizacija temelji na klasični urniški organizaciji, ko dijaki vsako uro poslušajo drug predmet; določeno je število ocenjevalnih konferenc.
- Za vse dijake je določen **praktično enak predmetnik** ob tem, da se je število vključenih dijakov v ta program močno povečalo. S povečanjem obsega populacije, ki je vključena v program, se povečujejo tudi razlike med dijaki, ki jih je v okviru unificiranega predmetnika težko premostiti. Obstoječi predmetnik obsega "klasični" nabor predmetov.
- **Pretiran normativizem** se izraža tako na področju dela šole kot celote (natančni predpisi o izvajanju pedagoškega dela, ocenjevanju, pravicah in dolžnostih) kot tudi na področju posameznega predmeta (natančni popisi standardov znanja). Pretiran normativizem hromi možnost organizacije vzgojnoizobraževalnega dela v skladu s specifikom in pogoji, v katerih se šola nahaja.
- **Izidi dijakov** (znanje ...) so ovrednoteni le, če so tesno povezani s predmetnim znanjem oziroma je znanje izraženo tako, kot zahtevajo (podrobno) določeni standardi znanja in izpitni katalogi. Ovrednotenje izidov (znanja, kompetenc ...) izven predpisanih nacionalnih dokumentov (učni načrti, izpitni katalogi) ni predvideno oziroma stališča do teh vprašanj niso jasno opredeljena (npr. raziskovalno delo ...).
- **Podcenjenost programa** (materialni pogoji) je ravno v gimnaziji velika in se izraža v prevelikem številu dijakov v oddelku, pomanjkanju kabinetov, telovadnic, ponekod izmenski pouk. Gimnazijski program je najcenejši vzgojno-izobraževalni program. Obseg populacije, ki se v gimnazijski program vključuje, še zaostrejuje pogoje dela znotraj programa. Število učencev v posameznem oddelku otežkoča, če že ne onemogoča izvajanje različnih oblik in metod dela.
- Neustrezni pogoji izvajanja programa vplivajo na možnosti za izvajanje **različnih oblik in metod** dela.
- **Kakovost in vrsta znanja (preobsežni učni načrti)** ne ustreza ciljem gimnazijskega programa. Premajhna povezanost znanja; prevladujejo znanja nižjih taksonomskih ravni; premalo avtentičnih učnih situacij in povezovanja teorije s prakso in realnim življenjem in drugimi predmeti, da bi dijaki izgrajevali »veliko sliko sveta«; premalo se razvija samostojno, kritično in ustvarjalno mišljenje; premalo poudarka na razvoju tako miselnih/kognitivnih kot čustveno-motivacijskih in metakognitivnih dejavnosti. V učnih načrtih je določen prevelik obseg snovi, zato se izgublja dejanski smisel predmeta/discipline.

- **Omejen nabor različnih oblik in metod dela**, kar pomeni, da je pouk, didaktično gledano, skromnejši. To podpira tudi poročilo ZRSS (2000), *Spremljava gimnazijskega programa*, ki poudarja, da:
 - se medpredmetne povezave izvajajo redko, so vsebinsko in didaktično šibke in nesistematične;
 - je projektno učno delo oblika dela, ki je zelo zaželeno, vendar se pri trenutni organizaciji pouka izjemno težko izvaja; za pobude in interese dijakov zmanjkuje časa, prav tako ni sistematičnega pristopa v načrtovanju teh aktivnosti;
 - pri pouku še vedno prevladuje frontalna oblika dela in metoda razlage, razmerje med aktivnostjo dijaka in aktivnostjo učitelja je izrazito v prid aktivnosti učitelja; prevladuje utrjevanje razlag, nato utrjevanje definicij, sledi rutinsko reševanje uporabnih nalog ter šele na koncu iskanje uporabne vrednosti in samostojno reševanje problemov;
 - z uvedbo novega načina financiranja šol so gimnazijski razredi vse številčnejši in pogosto presegajo 32 dijakov v oddelku, kar še dodatno oteži izvajanje pouka, ki ne teži k frontalnemu pristopu;
 - pri preverjanju in ocenjevanju še vedno prevladujejo tradicionalni načini pisnega ter ustnega ocenjevanja znanja; pri pisnih nalogah je največ nalog objektivnega tipa, redko so prisotne avtentične oblike, naloge so velikokrat taksonomsko premalo domišljene.

Med pomembnimi razlogi za spremembe ne gre zanemariti (že vpeljanih) sprememb v osnovni šoli ter sprememb v visokošolskem študiju (prenova programov v skladu z **bolonjskim procesom**), kar vpliva na nujnost spreminjanja tudi gimnazijskega programa.

Strokovni svet za splošno izobraževanje je 19. aprila 2007 sprejel gradivo z naslovom Izhodišča prenove gimnazijskega programa. Izhodišča so temeljni programski dokument, na podlagi katerega je bil konceptualno zasnovan projekt posodabljanja gimnazijskega programa, ki se ob strokovni podpori Zavoda RS za šolstvo izvaja v konzorcijih gimnazij in strokovnih gimnazij.

Ob tem je potrebno omeniti, da je v letih 2006–2008 je potekalo posodabljanje učnih načrtov za gimnazije. Izhodišča posodabljanja so opredeljena v kurikularnem dokumentu z naslovom Spremljanje in posodabljanje učnih načrtov in katalogov znanj, Smernice, načela in cilji posodabljanja učnih načrtov iz leta 2007². Smernice vključujejo ugotovitve Izhodišč prenove gimnazijskega programa ter navajajo rešitve, ki so bile upoštevane pri posodabljanju učnih načrtov za gimnazije. Glavni poudarki so:

1. Jasna vodilna ideja predmeta.
2. Učno-ciljni in procesno-razvojni model.
3. Odprtost in izbirnost.
4. Kompetentnost učencev/dijakov.
5. Kakovost in vrsta znanja.
6. Razvojno spremljanje učenčevih dosežkov in razvoj metakognitivnih sposobnosti.
7. Povezovanje predmetov in disciplin.²

Na pobudo ravnateljev gimnazij decembra 2008, se je Ministrstvo za šolstvo in šport odločilo, da ob strokovni podpori Zavoda RS za šolstvo gimnazijam ponudi možnost, da predlagajo izvedbene gimnazijske modele, ki bi omogočili tudi večje spremembe programa, kot jih ponuja proces

² Spremljanje in posodabljanje učnih načrtov in katalogov znanj, Smernice, načela in cilji posodabljanja učnih načrtov. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo, 2007, str. 79.

posodabljanja. Hkrati je bilo dogovorjeno, da bi sprejete predloge novih izvedbenih gimnazijskih modelov izvajali poskusno, z vsemi elementi (uvajanje, spremljanje, evalvacija), ki jih status poskusa prinaša. Status poskusa omogoča preizkušanje rešitev, ki presegajo veljavne normativne akte kot npr. strukturno spreminjanje predmetnika, drugačne rešitve na področju preverjanja in ocenjevanja ipd. Poskus preverjanja nekaterih elementov gimnazijskega programa upošteva tudi **Program devetletne osnovne šole**, ki prinaša fleksibilnost predmetnika, izbirne predmete in delno diferenciacijo pouka.

1.3 Formalni okvir uvajanja poskusa

Na povabilo Ministrstva za šolstvo in šport (29. 4. 2009), ki je vključevalo tudi robne pogoje, ki jih morajo šole upoštevati pri pripravi modelov, se je do meseca septembra odzvalo 20 gimnazij. Njihove predloge je pregledala posebna delovna skupina ZRSS v sodelovanju s predstavniki MŠŠ. Predlogi so bili v okviru robnih pogojev, vendar metodološko zelo različni. Zato je ZRSS pripravil enotni metodološki okvir in delovni sestanek s šolami, ki so poslale svoje predloge, na katerem smo razjasnili določene nejasnosti. Šole so konkretizirale svoje predloge in na koncu je prispelo 18 izvedbenih modelov, ki se lotevajo reševanja različnih problematik gimnazijskega programa. Skupen metodološki okvir je sicer omogočil večjo preglednost med prispelimi predlogi in s tem tudi možnost presoje primernosti posameznih predlogov za poskusno izvedbo, vendar pa so še vedno ostali različni koncepti, različno obsežni posegi na sistemski ravni ter različne vsebinske rešitve v izvedbenih modelih.

Poskusno izvajanje nekaterih predlaganih izvedbenih modelov bi povzročilo preglobok poseg v sistem gimnazijskega izobraževanja oz. njegovo premočno spreminjanje, s čimer bi se hkrati odprlo tudi večje število sistemskih sprememb, ki bi jih bilo skozi poskus težko obvladovati. Ti predlogi so bili take narave, da bi pred samim poskusom obvezno terjali racionalno presojo različnih strokovnjakov s področja šolstva. Prav tako je bilo potrebno posebno pozornost nameniti tudi zagotavljanju standardov splošne gimnazije oz. splošne izobrazbe, ki jo daje, saj v predlogih ni bilo nobenega zagotovila po ohranjanju enakovrednosti standardov znanja v obveznem delu predmetnika. Uvajanje širših sistemskih rešitev (npr. 2+2 model, 3+1 ipd.), modularnost (paketi ipd.) in novih vrst/tipov gimnazij, spremembe mature, uvajanje drugačnih zaključkov šolanja, ukinjanje ocenjevanja pri določenih predmetih ter kreditno vrednotenje zagotovo zahtevajo najprej ugotovitev interesa države ter odločitve na ravni šolskega sistema. V pripravi je bila nova Bela knjiga, ki naj bi prinesla teoretične in konceptualne razmisleke ter predloge o sistemskih spremembah v vzgoji in izobraževanju. Prav tako posamezne stroke še vedno niso poenotene glede modularnosti in drugih konceptov izbirnosti in bi bilo potrebno opraviti še dodatne racionalne presoje z njihovega vidika. Poleg tega je vprašljiva tudi transferibilnost posameznih rešitev na nacionalni ravni. Tako ni smiselno, tudi s poskusom ne, posegati v osnovni standard gimnazijskega programa brez predhodnega konsenza širšega kroga strokovnjakov.

Zaradi prej naštetih dilem je Zavod RS za šolstvo predlagal ministru za šolstvo, da se s poskusom ne preverjajo posamezni predlagani modeli šol, ampak trije elementi sprememb, ki so jih šole najpogosteje navajale v svojih predlogih za poskus in so hkrati v Izhodiščih prenove gimnazijskega programa omenjeni v okviru načel, na osnovi katerih bi potekala prenova gimnazijskega programa. V skladu z 9. členom Pravilnika o posodabljanju vzgojno-izobraževalnega dela je Zavod RS za šolstvo predlagal uvedbo poskusa (december 2009), s katerim se preverijo naslednji elementi:

1. Izbirnost.
2. Fleksibilnost organizacije.

3. Različne oblike in načine usvajanja znanja ter njihovo vrednotenje.

Izbirnost vključuje:

- Izbiro nivojev ravni zahtevnosti pri splošno-izobraževalnih predmetih, ki vpliva na doseganje širine in globine znanja. Uvaja se lahko z namenom izenačevanja predznanja dijakov v nižjih letnikih in poglobljanja znanja glede na interese dijakov v višjih letnikih.
- Izbiro predmetov – bodisi z vključitvijo novih v obveznem delu predmetnika, bodisi z novimi v izbirnem delu.
- Dodatne ure pri posameznih predmetih v izbirnem delu programa.

Pri fleksibilnosti gre za drugačne izvedbeno-organizacijske rešitve (npr. strnjene oblike pouka, ciklična izvedba ...), kjer se uresničuje možnost, da dijaki osvajajo trajnejše in bolj kompleksno znanje, omogoča se vzporedna vsebinska obravnava vsebin pri posameznih predmetih in s tem boljše ter širše razumevanje posameznih znanj in spoznanj. Tako se zagotavlja vsebinska in časovna usklajenost obravnavane snovi pri različnih predmetih. Možen je tudi model strnjenih večtedenskih ciklov izvajanja različnih oblik pouka v jednem in izbirnem delu. V posameznem ciklu se bo izvajal tako jedrni kot izbirni del programa. S fleksibilno organizacijo, ki bo omogočala izvajanje različnih oblik dela, se pri dijakih lahko doseže razvijanje znanja in njegove uporabe na različnih ravneh in področjih. Možna je tudi strjenost predmetov v obsegu 70 ur (ali manj) letno. S tem je povezano:

- ciklično izvajanje pouka posameznega predmeta (na primer: 70-urni predmet se izvede v enem semestru);
- združevanje števila ur posameznega predmeta med letniki (na primer: triletni predmet po predmetniku se lahko izvaja v dveh letih, obvezni štiriletni predmet pa v treh kot je primer zgodovine na eni od šol). Poleg omenjenih se lahko pojavijo tudi druge inačice fleksibilnosti predmetnika.

Pri različnih oblikah in načinih usvajanja znanja³ ter njihovo vrednotenje se preverjajo, priznavajo in vrednotijo dejavnosti ter aktivnosti, ki so del medpredmetnega ali interdisciplinarnega znanja, bodisi v okviru vsebin OIV ali kot različne bogatitve gimnazijskega programa: projektna/raziskovalna naloga, referat, interdisciplinarni predmeti ipd.

Na osnovi odločitve ministra za šolstvo o uvedbi poskusa, je Zavod RS za šolstvo pripravil načrt za poskusno izvajanje in ga v skladu z 11. členom Pravilnika o posodabljanju vzgojno-izobraževalnega dela posredoval v mnenje pristojnemu strokovnemu svetu. Strokovni svet RS za splošno izobraževanje je na svoji seji 12. 2. 2010 dal pozitivno mnenje (št. sklepa: 01300-15/2010/15) in minister za šolstvo je 22. 6. 2010 izdal sklep o uvedbi poskusa »Preverjanje nekaterih elementov gimnazijskega programa s poskusom« (št. 6035-5/2010, dne 22. 6. 2010). Med drugim so bili v sklepu opredeljeni tudi robni pogoji za izvedbo poskusa (9. točka sklepa):

1. obseg tedenske učne obveznosti dijaka ne sme presegati 33 ur zato morajo šole v svojem izvedbenem predmetniku načrtovati tedensko število ur po letnikih.
2. Maturitetni standard ostaja enak kot sedanj, maturitetni standard novih maturitetnih predmetov znaša najmanj 280 ur.
3. Obseg predmetov temeljnega dela programa mora biti enak sedanjemu.
4. Šole morajo oblikovati oddelke v skladu z veljavnimi normativi in standardi.

³ Znanje v najširšem pomenu besede.

5. Ocenjevanje: Šola je avtonomna pri vrstah in načinih ocenjevanja, vendar mora pri izvedbenih rešitvah upoštevati koncept, na katerem temelji preverjanje in ocenjevanje znanja v douniverzitetnem izobraževanju (brez izpitnih oblik ocenjevanja).
6. Dodatne ure za nivojskost se priznajo v višini, ki jo predvideva izvedbeni model, vendar ne več kot 10% obsega ur letnika, v katerem se nivojski pouk izvaja oz. v višini 15%, če šola izvaja poskus samo v enem oddelku. Šole, ki v svojem projektu presegajo navedene omejitve, bodo morale obseg ur oz. nabor predmetov na dveh ravneh prilagoditi navedenim omejitvam in pripraviti predlog izvedbenega predmetnika.
7. Pogoji za izvajanje izbirnih predmetov je predhodna obravnava in sprejem na Strokovnem svetu za splošno izobraževanje.

S šolskim letom 2010/2011 se je poskus začel izvajati na 19 šolah.

1.4 Opredelitev ciljev poskusa in kriterijev za ugotavljanje doseganja teh ciljev

Temeljni cilj poskusa je posodobiti gimnazijski program z uvedbo novih programskih elementov. S tem želimo pri dijakih razvijati odgovornost za učenje, delovne navade, pozitiven odnos do samostojnega dela ter dosegati višjo kakovost in različne vrste znanja. Na ravni šole pa želimo spodbuditi nove pristope v organizaciji pouka in več sodelovanja med učitelji. Tako bomo pridobili argumente, s pomočjo katerih bo mogoče ovrednotiti fleksibilnejši način dela in posodobiti sistem gimnazijskega izobraževanja.

Cilji in kazalniki elementov poskusa

Cilji in kazalniki za doseganje ciljev poskusa so opredeljeni v metodologiji poskusa s primerjavo podatkov kontrolne skupine šol (primerjani bodo le rezultati na maturi).

Cilji in kazalniki poskusa so naslednji:

Št.	Cilji	Kazalniki
1.	Ugotoviti, ali in kako možnost izbire (nivoji zahtevnosti, izbirni predmeti in novi izbirni predmeti) vpliva na razvoj večje odgovornosti dijakov za lastno znanje.	<ul style="list-style-type: none"> • prisotnost pri pouku • motivacija za šolsko delo • učni uspeh pri teh predmetih • dosežki na maturi pri teh predmetih • zadovoljstvo dijakov z možnostjo uresničevanja svojih interesov
2.	Ugotoviti učinek različnih izvedb predmetnika in fleksibilne organizacije pouka na znanje.	<ul style="list-style-type: none"> • učni uspeh • dosežki na maturi • zadovoljstvo dijakov in učiteljev
3.	Ugotoviti učinkovitost organizacije življenja in dela šole.	<ul style="list-style-type: none"> • zadovoljstvo dijakov in učiteljev • sodelovanje staršev
4.	Vpliv različnih oblik in načinov usvajanja in vrednotenja znanja na motivacijo, učno uspešnost ter odgovornost za učenje.	<ul style="list-style-type: none"> • kakovost raziskovalnih nalog in drugih izdelkov • motiviranost za učenje • učni uspeh • zadovoljstvo učiteljev

1.5 Zagotovilo skladnosti poskusa s potrjenim načrtom za uvedbo poskusa

Poskus poteka skladno s potrjenim načrtom za uvedbo poskusa in predlogi Strokovnega sveta za splošno izobraževanje. Na začetku šolskega leta 2011/12 je ena šola odstopila od nadaljevanja poskusa.

2. METODE RAZISKOVANJA

2.1. Podatki o vzgojno-izobraževalnih institucijah vključenih v poskus

V poskus se je 1. 9. 2010 vključilo 19 gimnazij (splošne in strokovne). 15 jih je začelo z izvedbo v prvem letniku, skupaj s 25-timi oddelki (10 šol po dva oddelka prvega letnika in 5 šol po en oddelek prvega letnika, vključenih 718 dijakov in dijakinj):

1. Šolski center Srečka Kosoveca Sežana
2. Gimnazija Kranj
3. Srednja ekonomska in trgovska šola Nova Gorica
4. Šolski center Slovenj Gradec, Gimnazija
5. II. Gimnazija Maribor
6. Gimnazija Vič
7. Gimnazija Nova Gorica
8. Šolski center Ravne na Koroškem, Gimnazija Ravne
9. Elektrotehniško -- računalniška strokovna šola in gimnazija Ljubljana
10. Gimnazija Franca Miklošiča Ljutomer
11. Gimnazija Moste
12. Ekonomska šola Murska Sobota
13. Gimnazija Šiška
14. Gimnazija Ledina
15. Gimnazija Ptuj
16. Gimnazija Kočevje
17. Srednja vzgojiteljska šola in gimnazija Ljubljana
18. Gimnazija Bežigrad
19. Gimnazija in ekonomska srednja šola Trbovlje

Štiri gimnazije (Gimnazija Ledina, Gimnazija Ptuj, Gimnazija Kočevje in Srednja vzgojiteljska šola in gimnazija Ljubljana) so v prvem letu oblikovale šolske projektne time ter pripravile podlage za izvedbo programskih elementov v šolskem letu 2011/12.

2.2. Uporabljene metode raziskovanja, podatki o vzorcu, opis zbiranja podatkov in uporabljenega instrumentarija ter načina analize pridobljenih podatkov

V spremljavo bo vključena le prva vpisna generacija, ki jo bomo spremljali vsa štiri leta. Pri izvedbi spremljave smo uporabili naslednje metode dela: polstrukturiran intervju za ravnatelj in učitelje, vprašalnike za dijake in učitelje ter samoevalvacijo. V prvem letu

izvajanja poskusa smo na začetku poskusa (december šolskega leta 2010/11) opravili analizo stanja na področju ugotavljanja učinkovitosti organizacije življenja in dela šole (tretji cilj). Z namenom ugotavljanja sprememb, bomo ta cilj preverili ob koncu poskusa po treh letih. Za preverjanje ob začetku in ob koncu poskusa bomo uporabili isti instrumentarij, kar nam bo omogočilo primerjavo podatkov iz obeh terminov. Za namene ugotavljanja ali in kako možnost izbire (nivoji zahtevnosti, izbirni predmeti in novi izbirni predmeti) vpliva na razvoj večje odgovornosti dijakov za lastno znanje (1. cilj), kakšen je učinek različnih izvedb predmetnika in fleksibilne organizacije pouka na znanje (2. cilj) in kakšen je vpliv različnih oblik in načinov usvajanja in vrednotenja znanja na motivacijo, učno uspešnost ter odgovornost za učenje (4. cilj), bo zbiranje podatkov zaradi vsebinskih razlogov (npr. različna dinamika izvajanja posameznih programskih elementov po šolah), izvedeno v drugem, tretjem in četrtem letu izvajanja poskusa.

Prvi cilj: Ugotoviti, ali in kako možnost izbire (nivoji zahtevnosti, izbirni predmeti in novi izbirni predmeti) vpliva na razvoj večje odgovornosti dijakov za lastno znanje.

S preverjanjem tega cilja smo začeli v šolskem letu 2011/12. Ugotavljanje vpliva možnosti izbire nivojev zahtevnosti na večjo odgovornost dijakov za lastno znanje smo preverjali z doseganjem naslednjih kazalnikov:

- zadovoljstvo dijakov in učiteljev z izvedbo nivojskega pouka
- motivacija za šolsko delo
- prisotnost pri pouku predmetov, ki se izvajajo na nivojih
- učni uspeh dijakov pri predmetih, ki se izvajajo na nivojih

Podatki o vzorcu:

Podatke smo zbrali na šolah, ki izvajajo pouk predmetov na nivojih skozi celo šolsko leto. Takih šol je bilo 14. Sodelovalo je 70 učiteljev (18,6 % moških in 81,4 % žensk) in 541 dijakov (44,3 % moških in 55,7 % žensk). Aplikacija vprašalnikov je potekala v aprilu 2012.

Postopek zbiranja podatkov in instrumentarij

Za namen ugotavljanja zadovoljstva učiteljev z izvedbo nivojskega pouka je bil pripravljen vprašalnik, ki je vključeval naslednja področja:

- način poučevanja
- zadovoljstvo z načinom poučevanja
- izvajanje nivojskega pouka
- mnenja o razlogih za uvedbo nivojskega pouka

Za namen ugotavljanja zadovoljstva dijakov z izvedbo nivojskega pouka in motivacije za šolsko delo je bil pripravljen vprašalnik, ki je vključeval naslednja področja:

- obisk nivojskega pouka
- potek nivojskega pouka
 - trditve o tem, kako dijaki doživljajo učiteljev odnos do njih
 - trditve o počutju
- mnenje o nivojskem pouku
- aktivnosti pri predmetih nivojskega pouka
- motivacija, učni stili
 - trditve s področja storilnostne motivacije

- trditve s področja pričakovanje uspeha
- trditve s področja samovrednotenja
- trditve s področja učnih stilov

Vprašalnike za učitelje in dijake smo poslali vodjem šolskih timov, ki so poskrbeli za izpolnjevanje. Potrebno je bilo uporabiti šifre, ki so jih učitelji in dijaki dobili v lanskem šolskem letu, saj želimo omogočiti primerjavo odgovorov v različnih časovnih obdobjih.

O zadovoljstvu dijakov in učiteljev z izvedbo nivojskega pouka smo pridobili tudi mnenja ravnateljev in vodij timov in sicer v polstrukturiranih intervjujih (maj 2012). Zanimalo nas je npr.:

1. Kaj je uvedba nivojev prinesla na vsebinski ravni?
2. Kakšno je vzdušje na šoli zaradi izvajanja nivojev?
3. Kaj je uvedba nivojev prinesla na organizacijski ravni? Ali je uvedba nivojskega pouka (in s tem tudi nekaj fleksibilnosti) na podaljšanje prisotnosti v šoli in »lukenj« v urniku (za učitelje in dijake)?
4. Koliko je prehodov med nivoji?

Za namen ugotavljanja prisotnosti dijakov in njihovega učnega uspeha pri predmetih na nivojih je bil oblikovan obrazec (junij 2012), ki naj bi ga izpolnili vodje šolskega tima na osnovi zbranih evidenc ob koncu šolskega leta in sicer za oddelek/oddelka v poskusu in eni paralelki, ki ni v poskusu.

Uporabljeni postopki analize pridobljenih podatkov

Uporabili smo izračun frekvenc in prikaz le-teh na agregirani ravni, ugotavljali statistično pomembne razlike ter izpeljali kvalitativno analizo odgovorov v intervjujih na agregirani ravni.

Drugi cilj: Ugotoviti učinek različnih izvedb predmetnika in fleksibilne organizacije pouka na znanje.

S preverjanjem tega cilja smo začeli v šolskem letu 2011/12.

Ugotavljanje učinkov različnih izvedb predmetnika in fleksibilne organizacije pouka na znanje smo v tem letu preverjali z ugotavljanjem:

- zadovoljstva učiteljev z izvedbami fleksibilne organizacije in
- z mnenjem učiteljev o vplivu te izvedbe na znanje dijakov.

Podatki o vzorcu

Podatke smo zbrali na šolah, ki ta element izvajajo, to je 6 šol.

Postopek zbiranja podatkov in instrumentarij

Podatke smo zbrali v polstrukturiranih intervjujih z ravnatelji (december 2011), ravnatelji in vodji šolskih projektnih timov (maj 2012) ter iz zapisov v samoevalvacijskih poročilih šol (junij 2012).

Prvi polstrukturiran intervju so izvedli predstojniki z ravnatelji, izhodišče pa so bile ugotovitve v prvem samoevalvacijskem poročilu. Zanimale so nas predvsem pozitivne in negativne izkušnje z izvedbo predmetnika in fleksibilne organizacije pouka ter upoštevanje predlogov za izboljšavo pri izvedbi v novem šolskem letu.

Drug polstrukturiran intervju z ravnatelji in vodji timov so izvedli člani projektne skupine. Sklop vprašanj, ki se je nanašal na fleksibilno izvedbo, je zajemal vprašanja:

- Vaša šola izvaja fleksibilnost, lahko bolj podrobno opišete letošnjo izvedbo? Kakšne so vaše izkušnje s to izvedbo?
- Ali ste glede na to, kakšno obliko ste prijaviili, kaj spremenili (npr. v sedanjem 1. l), nadgradili?
- Kako izvedbo rešujete z urnikom?
- Kako rešujete morebitno neenakomerno obremenitev učiteljev?
- Ali nastopajo težave pri medpredmetnem povezovanju? Če da, kako jih rešujete?
- Ali po vašem mnenju izbrana oblika vpliva na znanje dijakov?
- Ali izbrana oblika vpliva na obremenjenost dijakov? Kako?
- Ali v drugem letniku opazate zaradi diskontinuitete izvajanja nekaterih predmetov (predmet zaključen v prvem semestru) težave?
- Imate kašno idejo za drugačno obliko, pa se je niste lotili?
- Menite, da bi to obliko lahko prevzele tudi druge šole?

V samoevalvacijskih poročilih pa so nas zanimali cilji šole v tem šolskem letu, kazalniki in njihovo doseganje ter ugotovitve.

Uporabljeni postopki analize pridobljenih podatkov

Izpeljali smo kvalitativno analizo odgovorov v intervjujih na agregirani ravni.

Tretji cilj: Ugotoviti učinkovitost organizacije življenja in dela šole.

Kot smo omenili, smo v prvem letu poskusa začeli s spremljanjem učinkovitosti organizacije življenja in dela šole. Ugotavljanje učinkovitosti organizacije življenja in dela šole se bo preverjalo posredno, z ugotavljanjem:

- zadovoljstva in splošne motivacije za učenje pri dijakih,
- šolske klime,
- organizacijskih vidikov fleksibilnosti in nivojev pouka,
- vključevanja in sodelovanja šole s starši.

V prvi fazi je bila na omenjenih področjih izvedena analiza začetnega stanja. Naslednja faza bo sledila ob koncu poskusa, tako da bo zaradi uporabe istega instrumentarija omogočena primerjava. Poleg tega so šolski timi na vseh šolah v poskusu izvedli samoevalvacijo.

Podatki o vzorcu

Ocena stanja na področju organizacije življenja in dela šola je bila v skladu z izvajanjem programskih elementov⁴ izvedena na različnih skupinah šol:

- zadovoljstvo in splošna motivacija za učenje pri vseh dijakih prvega letnika vključenih v poskus na 12 šol;
- šolska klima pri vseh učiteljih, ki poučujejo v poskusnih oddelkih na 14 šolah;
- izvedbeni vidiki fleksibilnosti na 5 šolah;
- izvedbeni vidiki nivojskosti na 12 šolah;
- sodelovanje šole s starši na 15 šolah;

⁴ Različno število šol je izvajalo posamezne programske elemente; 4 šole so začele z izvajanjem posameznih programski elementov v šol. letu 2011/12.

- samoevalvacija na 15 šolah.

Postopek zbiranja podatkov in uporabljen instrumentarij

Za namen ugotavljanja zadovoljstva in splošne motivacije pri dijakih sta bila pripravljena dva vprašalnika: vprašalnik za oceno zadovoljstva z odločitvijo za poskus in vprašalnik za oceno splošne motivacije. Vprašalnik za oceno zadovoljstva z odločitvijo za poskus je vključeval še razloge za vključitev v poskus, zadovoljstvo z učitelji, poukom, sošolci in urnikom. Vprašalnik za oceno splošne motivacije je vključeval naslednja področja⁵:

- Raven aspiracije
- Učna motivacija
- Učno vedenje
- Stališče (odnos) do šole, ki jo obiskujejo

Lestvici za raven aspiracije in učno motivacijo pokrivata področje motivacije; lestvici za učno vedenje in stališča do šole pa socialni vidik. Vprašalnike smo poslali vodjem šolskih timov, ki so jih v času pouka s pomočjo šolske svetovalne službe aplicirali v vseh oddelkih, vključenih v poskus. Dijaki so dobili šifro, tako da bo ob ponovni uporabi vprašalnikov omogočeno primerjanje odgovorov v različnih časovnih obdobjih.

Za ugotavljanje šolske klime smo uporabili lestvico⁶, ki vključuje 37 postavk s šestimi podlestvicami in je namenjena ugotavljanju šolske organizacijske klime. Meri tri vidike ravnateljevega vedenja: opogumljajoče vedenje, direktivno vedenje in restriktivno vedenje ter tri vidike učiteljevega vedenja: kolegialno vedenje, angažirano vedenje in nesodelovalno vedenje. Vprašalnike smo poslali vodjem šolskih timov, ki so jih razdelili učiteljem, vključeni v poskus. Tudi učitelji so dobili šifro, tako da bo ob ponovni uporabi vprašalnikov omogočeno primerjanje odgovorov v različnih časovnih obdobjih.

Za ugotavljanje poteka priprav na poskus na ravni šole smo izpeljali polstrukturiran intervju z ravnatelj, ki so ga novembra 2010 izpeljali skrbniki šol -- predstojniki organizacijskih enot ZRSS. V intervjuju smo spraševali, kako so ravnatelji vključevali učitelje v poskus (priprava predloga za poskus, izbor učiteljev, izbor članov projektnega tima), kako so prilagodili organizacijsko strukturo in oblike dela na šoli izvedbi poskusa ter kako so sodelovali s starši pri uvajanju poskusa. Ob koncu šolskega leta 2010/11 (april – maj) smo ponovno izpeljali intervju z ravnatelj na temo fleksibilnosti organizacije dela.

Vključevanje učiteljev v poskus smo ugotavljali v začetku šolskega leta 2010/11 tudi pri učiteljih s pomočjo dveh vprašanj – kako so bili izbrani in ali so sodelovali pri pripravi poskusa. Poleg tega smo pri učiteljih stališča o organizaciji izvajanja pouka preverjali še s posebno lestvico, ki je vključevala 4 trditve o organizaciji pouka (uporabljena je tristopenjska lestvica od 1 do 3 pri čemer pomeni 1 – se ne strinjam, 2 – nimam mnenja in 3 – se strinjam).

Za ugotavljanje izvajanja nivojev pri posameznih predmetih smo v šolskem letu 2011/12 (september – oktober) za nazaj izpeljali polstrukturiran intervju z učitelji teh predmetov. Intervju je vključeval naslednja področja:

- Oblika nivojskega pouka

⁵ Uporabljene so izbrane podlestvice Vprašalnika o učnih navadah za mladostnike, Center za psihodiagnostična sredstva, Ljubljana, 1999.

⁶ Lestvica je prilagojena na osnovi revidirane lestvice za opisovanje klime – OCDQ–RM (Organizational Climate Descriptive Questionnaire – Revised) objavljene v Hoy, W., Sabo, D. (1998). *Quality middle schools – Open and healthy*. Thousands Oaks: Corwin Press

- Cilji, ki so šolo vodili k odločitvi za nivo
- Proces priprave in izpeljave pouka

Poleg tega smo pri učiteljih stališča o nivojskosti preverjali še s posebno lestvico, ki je vključevala 5 trditev o možnosti izvajanja nivojskosti v posameznih letnikih. Prav tako smo ugotavljali tudi njihovo pripravljenost za izvajanje drugačnih oblik preverjanja in ocenjevanja in o alternativnih oblikah preverjanja in ocenjevanja znanja.

V polstrukturiranem intervju z ravnateljki in vodji timov so nas zanimali razlogi za izbrano obliko diferenciacije (zunanja, fleksibilna) in tudi možnost prenosljivosti modela na vse oddelke znotraj šole oziroma prenosljivost modela v drugo šolo.

Enega od kazalcev učinkovitosti organizacije predstavlja tudi vključevanje in sodelovanje šole s starši. Podatke o tem smo preverjali z vprašalnikom, ki ga sestavljajo naslednja štiri področja:

- Informiranost
- Komunikacija in sodelovanje s šolo
- Kakovost poučevanja in učenja
- Zadovoljstvo

Vsako od področij je opredeljeno z dvema oziroma s tremi trditvami, vsaki od trditev pa je dodana dvostopenjska oziroma pet stopenjska ocenjevalna lestvica. Starši na koncu vprašalnika lahko zapišejo tudi svoja mnenja in komentarje. Vprašalnike bo predvidoma izpolnilo 600 staršev (iz štirinajstih šol), katerih otroci obiskujejo druge letnike šol, na katerih poteka poskus. Razdelitev vprašalnikov staršem bodo vodje projektov izvedli na roditeljskih sestankih. V jeseni 2011 so bili vprašalniki razdeljeni, vrnilo jih je 541 staršev.

Šole oz. šolski projektni timi so izvajali tudi samoevalvacijo ob koncu šolskega leta 2010/11. Namen samoevalvacije je, da s temeljitim in sistematičnim notranjim spremljanjem uvedenih programskih elementov ugotovijo in dokumentirajo dobre in slabe strani uvedenih novosti ter na tej podlagi predlagajo spremembe in dopolnitve. Samoevalvacija je zastavljena tako, da vseskozi zasleduje uresničevanje na začetku postavljenih ciljev poskusa za vsak programski element in vključuje naslednja področja: cilji poskusa šole (za čas trajanja poskusa), etapni cilji v šolskem letu 2010/2011, metode dela, ugotovitve in interpretacija, sklepna ocena ugotovitev, predlogi za izboljšanje stanja.

Uporabljeni postopki analize pridobljenih podatkov

Uporabili smo izračun frekvenc in prikaz le-teh na agregirani ravni ter prikaz kvalitativne analize odgovorov v intervjujih prav tako na agregirani ravni.

Četrty cilj: Vpliv različnih oblik in načinov usvajanja in vrednotenja znanja na motivacijo, učno uspešnost ter odgovornost za učenje

S preverjanjem tega cilja smo začeli v šolskem letu 2011/12. Pri preverjanju tretjega elementa poskusa »Različne oblike in načini usvajanja znanja ter njihovo vrednotenje« smo želeli ugotoviti, kakšne oblike in načini usvajanja in vrednotenja znanja imajo pozitivni vpliv na motivacijo, učno uspešnost in odgovornost dijakov za učenje.

Podatki o vzorcu

Za izvedbo tega elementa se je odločilo 9 šol.

Postopek zbiranja podatkov in uporabljen instrumentarij

Podatke smo zbrali:

- z akcijskimi načrti (oktober 2011), v katerih so šole opredelile:
 - cilje,
 - strategije za doseganje opredeljenih ciljev (naloge in opis dejavnosti),
 - izvajalce načrtovane dejavnosti in časovno razporeditev,
 - dokaze, ki jih bodo zbirali in s pomočjo katerih se bodo prepričali, da cilje dosegajo.
- s poročanjem šolskih projektnih timov o poteku dela (februar 2012),
- s polstrukturiranim intervjujem z ravnateljem in vodjo tima (maj 2012),
- s samoevalvacijskimi poročili (junij 2012).

Uporabljeni postopki analize pridobljenih podatkov

Izvedli smo kvalitativno analizo odgovorov v intervjujih na agregirani ravni.

3. REZULTATI IN INTERPRETACIJA

3.1. Rezultati, prikazani po posameznih ciljih spremljave

Prvi cilj: Ugotoviti, ali in kako možnost izbire (nivoji zahtevnosti, izbirni predmeti in novi izbirni predmeti) vpliva na razvoj večje odgovornosti dijakov za lastno znanje.

Programski element izbirnost nivojev je v šolskem letu 11/12 izvajalo 16 šol. 2 gimnaziji sta nivojski pouk izvajali le pri enem predmetu (matematika), ostale pa so nivojski pouk izvajale pri več predmetih (od 2 do 3, ena šola 8). Šole so lahko izbrale zunanjo diferenciacijo (dijaki so ločeni v dva nivoja vse ure pouka predmeta) ali fleksibilno diferenciacijo (dijaki so del ur pouka predmeta ločeni v dva nivoja, del ur pa so vsi skupaj). Nivojski pouk je izvajalo pri:

- matematiki 12 šol (od teh 6 zunanjo diferenciacijo in 6 fleksibilno)
- angleščini 8 šol (od teh 3 zunanjo diferenciacijo in 5 fleksibilno)
- nemščini (kot prvi ali drugi tuj jezik) 4 šole (vse zunanjo diferenciacijo)
- slovenščini 2 šoli (od teh 1 zunanjo in 1 fleksibilno diferenciacijo)
- zgodovini 1 šola (fleksibilna diferenciacija)
- geografiji 1 šola (fleksibilna diferenciacija)
- biologiji 3 šole (vse fleksibilno diferenciacijo)
- kemiji 3 šole (vse fleksibilno diferenciacijo)
- fiziki 3 šole (vse fleksibilno diferenciacijo)
- sociologiji 2 šoli (obe fleksibilno diferenciacijo)
- psihologiji 1 šola (fleksibilna diferenciacija)

Rezultati iz vprašalnika za dijake:

Dijake smo spraševali pri katerih predmetih obiskujejo nivojski pouk, v kateri nivo so vključeni in kako poteka njegova izvedba, ne glede na to ali gre za zunanjo ali fleksibilno diferenciacijo. Na vprašanje so odgovorili vsi anketirani dijaki (N=541). Največ dijakov (65,8 %) obiskuje nivojski pouk pri dveh predmetih, občutno manj dijakov (17,9 %) obiskuje nivojski pouk pri enem predmetu, le okoli 3 % dijakov pa obiskuje nivojski pouk pri več predmetih.

Skupno dijaki obiskujejo nivojski pouk pri 11 različnih predmetih. Največ dijakov (90,4 %) jih obiskuje nivojski pouk pri matematiki, sledi 63,2 % dijakov, ki obiskujejo nivojski pouk pri angleščini in 23,3 % dijakov, ki obiskujejo nivojski pouk pri nemščini. Nivojski pouk pri slovenščini obiskuje 16,3 % dijakov, pri biologiji in kemiji 10,7 % ter pri zgodovini 10,4 %.

Okoli 5 % dijakov obiskuje nivojski pouk pri podjetništvu, geografiji in sociologiji. Najmanj anketiranih dijakov (8 oziroma 1,5 %) je vključenih v nivojski pouk pri psihologiji. Osnovni nivo obiskuje 59,3 % dijakov, višji nivo pa 40,7 % dijakov. Dijaki, ki obiskujejo nivojski pouk pri npr. dveh predmetih, lahko pri enem obiskujejo višji nivo, pri drugem pa osnovnega.

Dijake smo povprašali kaj menijo o tem, da se pri pouku določenih predmetov delijo v različne nivoje. Z delitvijo se strinja 301 dijak oziroma 56,2 % dijakov, 169 dijakov oziroma 24,8 % dijakov je neopredeljenih, 71 dijakov oziroma 13,2 % dijakov pa se z delitvijo v različne nivoje ne strinja.

Dijake smo zaprosili, da svoje mnenje utemeljijo. Izmed dijakov, ki se z delitvijo strinjajo, jih je od 301 svoj odgovor obrazložilo 296. Njihove obrazložitve so naslednje (navajamo najbolj pogoste, vsi odgovori so v prilogi):

- *Je pouk prilagojen našim sposobnostim.* (71 odgovorov)
- *Delo poteka lažje, tudi zaradi manjše skupine.* (46 odgovorov)
- *V osnovnem nivoju bolj utrjujemo snov/svoje znanje.* (35 odgovorov)
- *Ima profesor več časa za posameznika.* (21 odgovorov)
- *Lahko dijaki, ki so pri enem predmetu boljši/jih bolj zanima, delajo hitreje in na višjem nivoju.* (18 odgovorov)
- *Se več naučimo.* (15 odgovorov)
- *Manjša skupina.* (13 odgovorov)
- *Tistim ki predmet ne leži, več ponavljajo in se tako več naučijo, nadarjeni pa imajo možnost narediti kaj več in iti z snovjo naprej.* (13 odgovorov)

Izmed dijakov, ki pa se z delitvijo ne strinjajo, jih je od 71 svoje mnenje obrazložilo 67. Obrazložitve so npr.: (vsi odgovori so v prilogi):

- *Smo na splošni gimnaziji, kjer bi lahko vsi prejeli maksimalno količino znanja, ki ga lahko; dodatno znanje naj bo v obliki dodatnega pouka.* (10 odgovorov)
- *Zaostajamo pri snovi.* (10 odgovorov)
- *Pride do prevelikih razlik/ se povečujejo razlike med dijaki.* (6 odgovorov)
- *Povsod delamo zelo podobno* (4 odgovori)
- *Se mi ne zdi smiselno.* (4 odgovori)
- *Imamo različne naloge a vseeno enake teste.* (3 odgovori)
- *Je nekoristno.* (3 odgovori)
- *To slabo vpliva na celoten razred.* (3 odgovori)

Zanimalo nas je tudi, kaj se dijakom pri nivojskem pouku zdi najbolj pomembno. Lestvica odgovorov je bila štiristopenjska. Dijaki so dejali, da jim je v največji meri ($M = 3,12$) pomembno, da lažje dobijo poglobljeno oziroma dodatno razlago, da se že v času pouka naučijo več in da lahko učitelj nameni več časa vsakemu posamezniku, ker jih je v skupini manj ($M = 3,07$). Manj pomembno pa jim je, da so v skupini skupaj s sošolci, ki enako znajo ($M = 2,63$) in da si pogosteje upajo kaj vprašati ($M = 2,61$).

Pri vseh trditvah in mnenju dijakov o poteku nivojskega pouka so se pokazale statistično pomembne razlike med šolami, kar je pričakovano, saj so se šole različno lotile uvedbe nivojskega pouka tako na vsebinski kot organizacijski ravni, razlike so tudi v informacijah in pripravah dijakov na aktivnosti v

poskusu (glej lansko poročilo o klimi in samoevalvacijska poročila šol iz prvega in drugega leta poteka poskusa) in seveda tudi v ponudbi predmetov.

Pri poteku nivojskega pouka nas je zanimalo tudi, kako dijaki doživljajo učiteljev odnos do njih in kako se pri pouku počutijo. Odgovori so bili na tristopenjski lestvici.

Dijaki so se v največji meri strinjali, da jim učitelj daje ocene, ki si jih zaslužijo in da učitelj posluša, kar povedo ($M = 2,56$). V veliki meri so dejali tudi, da je učitelj do njih pravičen ($M = 2,55$), v manjši pa, da jim učitelj pomaga, da delajo po svojih najboljših močeh ($M = 2,31$) in da zveje, kako uspešno opraviti delo ($M = 2,27$). Menimo, da dijaki pozitivno doživljajo učitelje predmetov, kjer izvajajo pouk v nivojih. Razlike med predmeti so minimalne, najbolje doživljajo učiteljev odnos pri nivojskem pouku nemščine, matematike in biologije ($M = 2,50$).

V povprečju so se dijaki v manjši meri strinjali s trditvami, ki se nanašajo na počutje v razredu, kot s trditvami, ki se nanašajo na doživljanje učiteljevega odnosa. Dijaki so dejali, da se pri pouku počutijo dobro ($M = 2,09$) in da k pouku radi hodijo ($M = 2,06$). Šolsko delo jih zadovoljuje v nekoliko manjši meri ($M = 1,92$). Nižje so ocenili trditvi »Pri predmetu, ki ga obiskujem na nivojskem pouku, uživam« ($M = 1,86$) in »Pri predmetu, ki ga obiskujem na nivojskem pouku, se mi zdi učenje zabavno« ($M = 1,81$).

Zanimalo nas je tudi, kako pri pouku predmetov na nivojih potekajo nekatere aktivne metode dela oziroma kako izvedbo le-teh zaznavajo dijaki. Odgovori so bili na tristopenjski lestvici. Aktivnosti, po katerih smo jih spraševali so bile:

- *Učitelj nas spodbuja k iskanju povezav vsebin predmeta z drugimi temami in predmeti.* ($M = 2,16$).
- *Učitelj nas spodbuja k iskanju povezav vsebin z vsakdanjim življenjem.* ($M = 2,20$)
- *Imamo možnost dobiti pojasnilo oz. dodatno razlago, če česa ne razumemo.* ($M = 2,59$)
- *Učitelj pri pouku vključuje veliko vprašanj, s katerimi nas spodbuja k samostojnemu razmišljanju.* ($M = 2,38$).
- *Zastavljanje vprašanj, dajanje pobud in idej, tudi kritičnih, je dobrodošlo.* ($M = 2,39$)
- *Izvajamo dejavnosti, pri katerih se učimo tako, da raziskujemo in odkrivamo.* ($M = 1,94$).

Povprečne vrednosti odgovorov so navedene ob vsaki trditvi. Spodbudno je, da dijaki lahko dobijo dodatno razlago, če česa ne razumejo in to velja tako za dijake na osnovnem nivoju kot dijake na višjem nivoju. Prav tako je spodbudno, da je dajanje spodbud in kritičnih idej ter zastavljanje vprašanj dobrodošlo. Manj spodbudno pa je, da so dejavnosti z raziskovanjem bolj redke. Verjetno pa izvedba raziskovanj zahteva tudi drugačno organizacijo pouka in dela (npr. obisk drugih inštitucij, laboratorijev ...), kar pa ni vedno možno oziroma predstavlja večji organizacijski in kadrovski izziv.

Za konec smo dijake vprašali po stopnji strinjanja za posamezne trditve, ki se nanašajo na dve področji: motivacija in učni stil. Znotraj prvega področja je bil dan večji poudarek storilnostni motivaciji, pričakovanju uspeha ter samovrednotenju. V obeh področjih so bili odgovori na tristopenjski lestvici.

Rezultati na področju motivacije kažejo na bolj skromno storilnostno motivacijo za uspeh dijakov, saj je aritmetična sredina le $M = 1,70$, kar tudi kaže na razmeroma nizko pripravljenost na tveganje. Višje so dijaki ocenili sklop trditvev, ki so se nanašale na samovrednotenje ($M = 2,16$), kar nakazuje, da merila, po katerih ocenjujejo sami sebe, ne povezujejo vedno z učno uspešnostjo. Uspehi v šoli so jim malenkost

manj pomembni, kot uspehi na drugih področjih življenja. Najbolje pa so dijaki ocenili sklop, ki se je nanašal na pričakovanje uspeha ($M = 2,19$), kar kaže na to, da imajo anketirani dijaki zaupanje v lastne sposobnosti in v splošnem niso zadovoljni s povprečnimi dosežki.

Sklop trditev, ki so se nanašale na področje njihovega stila učenja so ocenili relativno nizko ($M = 2,07$), kar pomeni, da se dijaki nekatere snovi učijo z razumevanjem, nekatere pa še vedno na pamet in da ne znajo vedno poiskati bistva učne snovi.

Med spoloma je nekaj statistično pomembnih razlik. Z vsemi šestimi trditvami storilnostne motivacije so se v večji meri strinjali dijaki. Tako so dijaki bolj kot dijakinje prepričani v uspešnost pri preverjanju znanja in reševanju problemov, pa tudi v pravilnost rezultatov pri pisnem preverjanju znanja. Dijaki se pogosteje najprej lotijo reševanja težjih nalog, pa tudi bolj natančno napovedo oceno pri preverjanju in ocenjevanju.

Pri pričakovanju uspeha imajo dijakinje pogosteje občutek, da bodo slabo pisale, čeprav so se veliko učile, o napakah pri pisnem preverjanju pa se nočejo pogovarjati. Dijaki pa so pogosteje kot dekleta odgovorili, da jim je vseeno, kakšen bo njihov končni učni uspeh, le da naredijo razred.

Pri trditvah, ki so se nanašale na samovrednotenje, so se dijaki v večji meri kot dijakinje strinjali, da so v življenju tudi pomembnejše stvari, kot je uspešnost v šoli in da jim hobiji pomenijo vsaj toliko kot učenje za šolo, morebitni šolski neuspehi pa jim ne zmanjšujejo samozavesti. S trditvijo »Šola mi vzame toliko časa, da se skoraj ne morem posvetiti drugim dejavnostim« pa so se v večji meri strinjale dijakinje.

Statistično pomembne razlike med spoloma se kažejo tudi pri trditvah na področju učnih stilov. Dijaki so pogosteje dejali, da radi samostojno razmišljajo, da bi razumeli snov, da zlahka razumejo bistvo snovi in da imajo raje naloge, ki zahtevajo več samostojnega razmišljanja. S trditvijo »Stvari, ki jih ne razumem, se enostavno naučim na pamet« so se pogosteje strinjale dijakinje.

Rezultati iz vprašalnikov za učitelje (N=70)

V šolskem letu 11/12 je 20 učiteljev (29,4 %) poučevalo celo leto samo višji nivo, 28 učiteljev (41,2 %) samo osnovnega, 10 učiteljev (14,7 %) pa del šolskega leta višji nivo in del šolskega leta osnovni nivo. Nekateri učitelji (10 oziroma 14,7 %) so pod možnost »drugo« navedli, da poučujejo oba nivoja v istem razredu čez celo šolsko leto. Dva anketiranca nista odgovorila na to vprašanje.

Zanimalo nas je, kako so z zgoraj omenjeno izvedbo poučevanja zadovoljni. Odgovori so bili na štiri stopenjski lestvici. Da so zelo zadovoljni, je odgovorilo 26 učiteljev (37,7 %), zadovoljnih je 38 učiteljev (55,1 %), trije učitelji (4,3 %) so nezadovoljni in dva učitelja (2,9 %) sta zelo nezadovoljna. Aritmetična sredina njihovega zadovoljstva je $M = 3,28$.

Izmed 26 učiteljev, ki so z izvedbo poučevanja zelo zadovoljni, je obrazložitev ocene podalo 20 učiteljev. Svoje visoko zadovoljstvo utemeljujejo z naslednjim:

- *skupina je bolj homogena,*
- *dijaki so bolj motivirani za delo, kar omogoča bolj poglobljeno delo,*
- *dijakom lahko prilagodimo pouk in zahtevnost nalog njihovim sposobnostim, hkrati pa jim tudi omogoča večjo avtonomnost.*
- *Lažje delamo z posamezniki na primernem nivoju, več časa za utrjevanje, več priložnosti za neobvezne teme.*

- *Dijaki izredno napredujejo v znanju*

Učitelji (5), ki so izrazili nezadovoljstvo, kot razloge navajajo:

- *Osnovni nivo je glede na znanje zelo širok, dijaki ne razvijejo skupinske dinamike v razredu, ne razvijejo socialnih kompetenc, se ne učijo Z in OD boljših dijakov.*
- *Pomanjkanje motivacije na osnovni ravni.*
- *Pri pouku angleščine bi morale biti vse ure organizirane tako, da bi bili dijaki razdeljeni v majhne skupine.*
- *Težko se navežemo na snov, ki se obravnava v razredu, zato so (predvsem daljši) sklopi nepovezani. Dijaki ure ne jemljejo z enako resnostjo, domačih nalog skoraj ne delajo.*

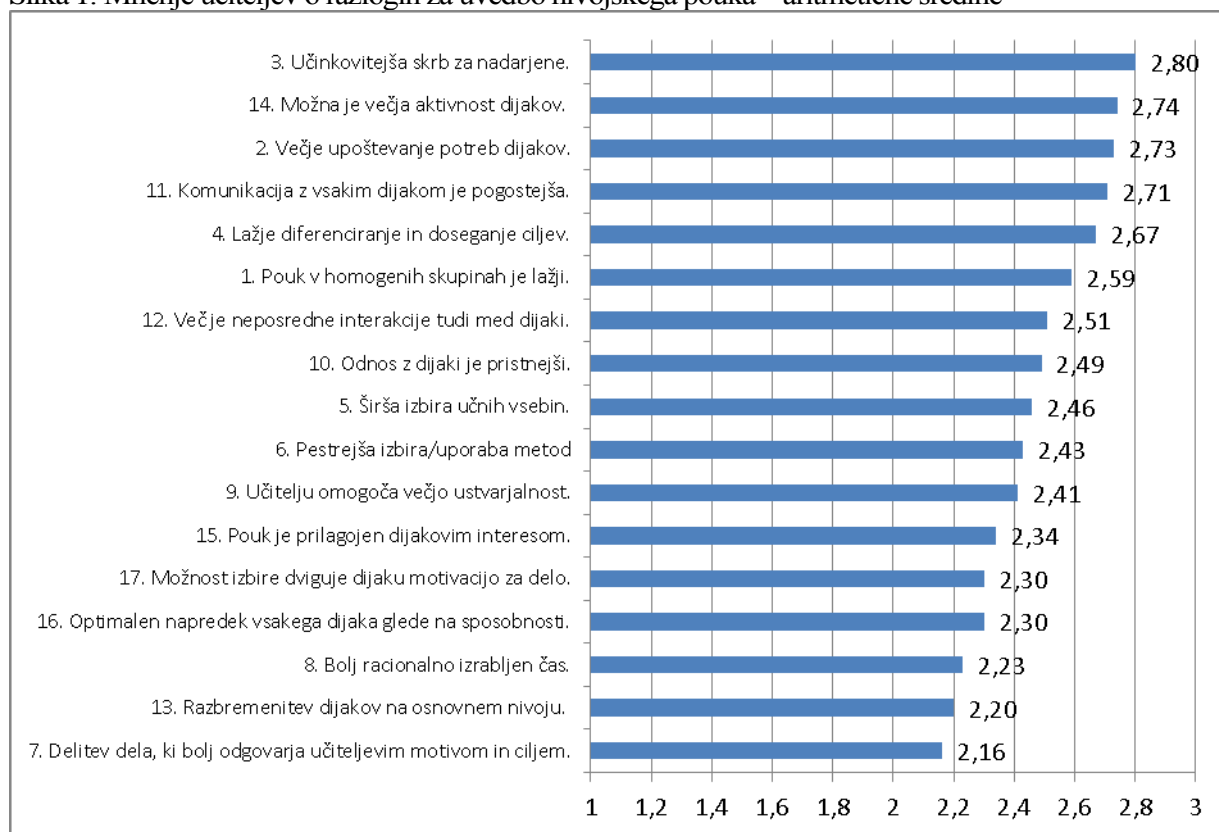
Pogledali smo tudi povezanost med omenjeno izvedbo nivojskega pouka in zadovoljstvom z njo, pri čemer smo ugotovili, da gre za statistično pomembne razlike, a je povezava nizka ($\rho = 0,352$). Najbolj so zadovoljni z izvedbo tisti učitelji, ki celo leto poučujejo le višji nivo. Najnižjo stopnjo zadovoljstva so izrazili učitelji, ki celo šolsko leto poučujejo le osnovni nivo.

Učitelje smo vprašali tudi, ali se jim je zaradi poučevanja na nivojih, spremenil njihov urnik. 51 učiteljev (72,9 %) je dejalo, da se jim urnik ni spremenil, 18 učiteljev (25,7 %) je dejalo, da se jim je, en učitelj pa na vprašanje ni odgovoril. Tiste, katerim se je spremenil, smo povprašali še o njihovem mnenju o spremembi. Če povzamemo, so najpogosteje dejali, da je urnik razbit in imajo veliko prostih ur med poukom (6 učiteljev), nekaterim pa se urnik spremeni le v času projektnih dni (3 učitelji).

60 učiteljev (88,6 %) je dejalo, da »lukenj« nimajo, dva učitelja na vprašanje nista odgovorila, ostalih osem (11,4 %) pa luknje ima, zato ta čas izkoristijo za več različnih aktivnosti: iskanje raznih gradiv za pouk, pripravljajo ali popravljajo šolske naloge in teste, čas za pogovorne ure in konzultacije za dijake, govorilne ure za starše ter razne sestanke.

Ker so šole oziroma učitelji pri odločitvah za nivojski pouk navedle različne razloge za njegovo uvedbo, nas je zanimalo v kolikšni meri se učitelji s temi razlogi strinjajo (Slika 1). Odgovori so bili na tristopenjski lestvici. V največji meri so dejali, da je skrb za nadarjene učinkovitejša ($M = 2,80$), da je možna večja aktivnost dijakov ($M = 2,74$), da so bolj upoštevane potrebe dijakov ($M = 2,73$) in da je komunikacija z vsakim dijakom pogostejša ($M = 2,71$). V manjši meri so se strinjali, da je napredek vsakega dijaka optimalen ($M = 2,30$), da možnost izbire dviguje dijakom motivacijo za delo ($M = 2,30$), da je čas bolj racionalno izrabljen ($M = 2,23$), da so dijaki na osnovnem nivoju manj razbremenjeni ($M = 2,20$) in da je prišlo do take delitve dela, ki bi bolj odgovarjala učiteljevim motivov in ciljem ($M = 2,16$). Ocenjujemo, da so vsi razlogi dokaj visoko ocenjeni in da so torej razlogi za uvedbo nivojskega pouka pravi.

Slika 1: Mnenje učiteljev o razlogih za uvedbo nivojskega pouka – aritmetične sredine

Lahko povzamemo, da je večina učiteljev z izvedbo nivojskega pouka zadovoljnih ali zelo zadovoljnih. Prednosti nivojskega pouka vidijo predvsem v možnosti prilagoditve pouka dijakom (znanju, aspiracijam, sposobnostim, interesom ...), pogostejši komunikaciji, boljšemu poznavanju dijakov in tudi kot izziv učitelju. Urniki se jim zaradi nivojskega pouka niso bistveno spremenili, če pa že imajo kakšno »luknjo« več, jo izkoristijo za različne aktivnosti, vezane na priprave pouka. Zadovoljstvo je sicer vezano tudi na obliko diferenciacije (pri fleksibilni je potrebno več usklajevanja med različnimi učitelji, a to je pri nekaterih sprejeto kot prednost, pri nekaterih pa kot ovira) in nivo poučevanja (bolj zadovoljni so učitelji, ki poučujejo višji nivo). Med učitelji različnih šol pa so v zadovoljstvu statistično pomembne razlike, kar je povezano tudi s predhodnimi izkušnjami s fleksibilno izvedbo predmetnika, klimo v šoli – predvsem glede pogostosti sodelovanja med učitelji različnih predmetov.

Mnenja ravnateljev o zadovoljstvu dijakov in učiteljev z izvedbo nivojskega pouka (polstrukturirani intervjuji)

Pogledi ravnateljev potrjujejo nekatere ugotovitve iz vprašalnikov dijakov in učiteljev ter tudi samoevalvacijskih poročil.

Ravnatelji menijo, da poskus in uvedba pouka predmetov na dveh nivojih na vsebinski ravni prinaša v kolektive več sodelovanja med učitelji, skupnega načrtovanja, usklajevanja glede ciljev, metod, gradiv ... vse skupaj pa ugodno vpliva na šolsko klimo. Ocenjujejo, da se v procesu sodelovanja tudi učitelji bolje spoznavajo med seboj, bolje spoznavajo delo kolega, si izmenjujejo izkušnje.

Na organizacijski ravni so na nekaterih šolah morali več pozornosti posvetiti urnikom. Na večini šol le-ta ni problem, če imajo učitelji kakšno »luknjo« več, to lahko izkoristijo za pripravo na pouk, iskanje

gradiv, usklajevanje s kolegom ... Vsi ravnatelji zagotavljajo, da dijaki zaradi nivojskega pouka nimajo lukenj v urniku. Ravnatelji tako menijo, da so, kar zadeva organizacijsko raven izvedbe, učitelji in dijaki zadovoljni.

Izbor nivoja je bil prepuščen dijakom, a na večini šol so imeli dijaki možnost pogovora z učiteljem. To je omogočilo bolj optimalno odločitev. Menijo, da je to tudi razlog, da je prehodov med nivoji zelo malo (posamezni po koncu prvega leta izvedbe, med letom jih ni).

Prisotnost in učni uspeh

Želeli smo ugotoviti ali obstajajo razlike v prisotnosti pri pouku in učnem uspehu predmeta, ki ga dijak obiskuje na nivoju v primerjavi s prisotnostjo in učnim uspehom istega predmeta v paralelki, kjer ni nivojskega pouka. Pri tem smo naleteli na nekaj objektivnih ovir, zaradi katerih podatkov nismo mogli zbrati v želenem obsegu oziroma primerjalno:

- nekatere šole v poskusu imajo samo en oddelek,
- nekatere šole imajo dva oddelka istega letnika, a oba v poskusu,
- le redke šole so imele elektronsko vodeno prisotnost in elektronsko redovalnico.

Zaradi različnih težav v procesu zbiranja podatkov v nadaljevanju nismo obdelali podatkov o prisotnosti in učnem uspehu v kontrolnih oddelkih.

Prav tako ni bilo smiselno zbirati teh podatkov za predmete, ki se na nivojih poučujejo projektno oziroma v strnjeni obliki, zato nekaj šol sploh nismo zajeli.

Podatke o učnem uspehu smo zbrali in obdelali za angleščino, matematiko, nemščino in slovenščino. Za vse predmete velja, da je delež odlično ocenjenih in prav dobrih dijakov najvišji v skupini z višjim nivojem, delež zadostnih in negativno ocenjenih pa v skupini z osnovnim nivojem.

Rezultati so pričakovani, zagotovo pa same številke ne povedo dovolj o znanju dijakov, saj učitelji v intervjujih in samoevalvacijskih poročilih sporočajo, da je znanje dijakov, ki obiskujejo nivojski pouk »drugačno«, »bolj kvalitetno«, »bolj povezano«.

Pri zbiranju podatkov o izostankih dijakov so imele šole precej težav, če niso imele elektronskega vodenja prisotnosti. Pregled obstoječih pisnih evidenc je zahteval kar nekaj časa.

Podatki kažejo, da je, primerjalno med predmeti, največ izostankov pri matematiki. Primerjalno med nivoji pa je izostankov več v osnovnem nivoju pri vseh predmetih.

Podatke za kontrolne skupine nam je posredovalo le nekaj šol in sicer za angleščino in matematiko, a jih zaradi prej omenjenih zadreg nismo vključili v obdelavo.

Drugi cilj: Ugotoviti učinek različnih izvedb predmetnika in fleksibilne organizacije pouka na znanje.
--

Ugotovitve iz prvega polstrukturiranega intervjuja so zelo splošne. Ravnatelji v vseh šolah trdijo, da so izkušnje s fleksibilno izvedbo pozitivne, učitelji so zadovoljni. Pripravljeni so svoje izkušnje posredovati drugim šolam. Težave, ki so jih izpostavili, so npr. pomanjkanje prostora za vrsto aktivnosti istočasno, organizacija urnika in občasno neenakomerne obremenitve učiteljev.

V drugem intervjuju so bila vprašanja nekoliko bolj usmerjena v izvedbo.

Šola 1:

izvaja predmete fi, ke in bi v obsegu 25 do 50 ur (izbira dijaka) na osnovnem in višjem nivoju (izbira dijaka) v več strnjenih oblikah – en del teh ur poteka v projektnem tednu, drug del pa ob koncu tedna. Izkušnje po prvem letu so pozitivne, zato v tem letu niso nič spreminjali glede organizacije, so pa priključili še matematiko. Dijaki so seveda v času izvedbe strnjenih oblik bolj obremenjeni. Tudi učitelji so neenakomerno obremenjeni, a sprejemajo tak način dela, saj opazajo, da so dijaki zelo aktivni, motivirani. Po mnenju ravnatelja je prenos modela možen na vse oddelke in tudi v druge šole, je pa seveda pogojen s financami.

Šola 2:

izvaja štiri sklope (naravoslovni, družboslovni, jezikovni in podjetniški). Vsi potekajo istočasno, tri ure skupaj; dijak izbere enega. Medpredmetno povezovanje poteka uspešno. Učitelji so sicer neenakomerno obremenjeni, a so zelo zadovoljni, saj jim delo v teh sklopih daje večjo možnost kreativnega dela. Z dijaki v teh oblikah vzpostavljajo stik na drug način. Menijo, da ta izvedba (skupaj z vsebino, seveda) vpliva na večje znanje dijakov. Zaradi teh sklopov dijaki niso dodatno obremenjeni. Prenos na druge šole je možen, ena je že pokazala interes za to izvedbo.

Šola 3:

predmete zgod, geo, psih, soc, bio, ke in fiz izvajajo v strnjeni obliki (4 ure tedensko, izmenjaje v prvem ali drugem ocenjevalnem obdobju), 2 uri sta blok uri, ostale pa razporejene v urniku. Zaradi izbrane oblike so dijaki manj obremenjeni, saj imajo manj predmetov v urniku. Ne opazajo razlik v znanju. Zaradi diskontinuitete predmetov ne opazajo težav, 75% dijakov tak predmetnik podpira. Medpredmetno povezovanje poteka pri projektnem učnem delu. Prenos modela na druge šole je možen, je pa potrebno imeti sodo število oddelkov, da se izidejo vse kombinacije z učitelji.

Šola 4:

izvaja premik predmetov med letniki: psihologijo v prvem letniku, fiziko od 2.1 - 4.1, zgod. pa od 1.1 - 3.1 po 3 ure. Premikajo tudi nekaj ur LU in glasbo, da lahko izpeljejo vzporedne obravnave vsebin pri različnih predmetih. Prenosi predmetov so se pokazali kot zelo ustrezni. Učitelji ugotavljajo, da ni težav zaradi prekinitve poučevanja fiz med OŠ in 2.1; menijo, da so dijaki pri fiziki bolj uspešni, saj imajo predznanja matematike večja. Pri vzporednih obravnavah vsebin pri ostalih predmetih pa so znanja bolj povezana. Problem, povezan z izvedbo tega modela (vključno z nivojskim poukom) je, da dijaki ne morejo izbrati izbirnih predmetov. S tem so bili seznanjeni v začetku poskusa.

Šola 5:

izvaja premik predmetov in poučevanje predmetov v strnjenih oblikah. Tako v 1.1 informatiko strnejo v prvo ocenjevalno obdobje, fiz pa 35 ur v drugo ocenjevalno obdobje. Ostalih 35 ur dodajo fiz v 2.1. Glasbo premikajo iz 1.1 v 2.1. in jo izvedejo strnjeno v prvem ocenjevalnem obdobju. Izkušnje so pozitivne, saj so dijaki (športniki) v spomladanskem času manj obremenjeni, treningov je namreč več. Zamik fiz se kaže kot zelo ustrezen, saj imajo dijaki več znanja iz mat in so bolj uspešni.

Šola 6:

v fleksibilno izvedbo so vključeni predmeti ke, bi, fiz, zgod, geo, v 2.1 pa tudi informatika. Izvajajo strnjene oblike pouka glede na učne sklope, ciklično skozi vse leto. Del pouka poteka tudi v drugih institucijah. Urnik je kvalitetno pripravljen, delo poteka nemoteno, izboljšalo se je celo vzdušje v šoli. Z dijaki, ki so vključeni v ta naravoslovni sklop, precej dela poteka tudi individualno, veliko dela je usmerjenega v raziskovanje. Zadovoljni so tako dijaki kot starši, pa tudi učitelji, saj jim tako delo

omogoča boljše poznavanje dijakov in strokovno rast. Profesor mat meni, da se ti dijaki učijo na drugačen način, so torej bolj uspešni tudi pri mat, kar kaže na transfer znanja in veščin učenja.

Različne šole torej zelo različno izvajajo ta element, odvisno od njihovih lastnih ciljev v poskusu in tudi objektivnih možnosti. Vsaka zna utemeljiti svojo izbiro in izvedbo, poznajo tudi omejitve. Vse so pripravljene izkušnje deliti z drugimi. Zanimajo jih zlasti učinki premikov predmetov.

Tretji cilj: Ugotoviti učinkovitost organizacije življenja in dela šole.

Rezultati so prikazani za tretji cilji. Hkrati je dodana kratka interpretacija ugotovitev.

Zadovoljstvo in splošna motivacija za učenje pri dijakih (analiza stanja)

V okviru ugotavljanja zadovoljstva dijakov z odločitvijo za poskus smo preverjali razloge za vključitev v poskus, zadovoljstvo z učitelji, s poukom, s sošolci ter umikom. Na vprašalnik o razlogih za vključitev v poskus je odgovorilo 500 dijakov. Tako je 33,8 % dijakov kot razlog za vključitev v poskus navedlo zanimivo ponudbo šole. 16,8 % dijakov se je za vpis odločilo zaradi možnosti vključevanja v nivoje zahtevnosti in zaradi njihovega poklicnega oziroma študijskega interesa. 10,6% dijakov se je vpisalo zaradi drugačnih načinov ocenjevanja. Zanimivo je, da se je malo več dijakov (11,6%) vpisalo v poskus, ker niso vedeli kam. Le 3,8 % dijakov se je vpisalo zaradi možnosti izbirnosti v višjih letnikih in 2,0 % zaradi nasveta in želja staršev. 6 % dijakov je kot razlog za vpis navedlo možnost drugo (**Tabela 1**).

Tabela 1: Zakaj si se odločil za vpis v oddelek, ki je v poskusu?

	f	f%
Zanimiva ponudba šole	169	33,8
Možnost vključevanja v nivoje zahtevnosti	84	16,8
Moj poklicni in študijski interes	77	15,4
Nič posebnega; vpisal sem se, ker nisem vedel kam	58	11,6
Drugačni načini ocenjevanja	53	10,6
Možnost izbirnosti v višjih letnikih	19	3,8
Nasvet in želja staršev	10	2,0
Drugo	30	6,0
Skupaj	500	100,0

V zvezi zadovoljstvom dijakov z učitelji, sošolci in umikom, ki smo jo merili s tristopenjsko lestvico, smo ugotovili, da je v povprečju 65 % dijakov zadovoljnih z učitelji v oddelku, poukom in umikom, okoli 30 % pa je z omenjenim zelo zadovoljnih. Z učitelji v oddelku, poukom in sošolci je nezadovoljnih le okoli 2 % dijakov, medtem ko je nezadovoljnih dijakov glede umika več (8,6 %). S svojimi sošolci je zelo zadovoljnih 78,8 % dijakov (Tabela 2).

Tabela 2: Kako zadovoljen si s svojo odločitvijo?

Trditev	Nezadovoljen		Zadovoljen		Zelo zadovoljen	
	f	f%	f	f%	f	f%
Z učitelji v oddelku	6	1,1	354	66,2	175	32,7
S poukom	13	2,4	345	64,2	179	33,3
S sošolci	14	2,6	100	18,6	424	78,8

Z urnikom	46	8,6	333	62,1	157	29,3
-----------	----	-----	------------	-------------	-----	------

Izmed predmetov, kjer se dijaki najbolj počutijo, so se na prva tri mesta uvrstili športna vzgoja, zgodovina ter matematika in slovenščina (enak odstotek izbire) - Tabela 3.

Tabela 3: Predmeti, pri katerih se dijaki najbolj počutijo

Predmet	Prvo mesto		Drugo mesto		Tretje mesto	
	f	f%	f	f%	f	f%
Angleščina	49	9,1	37	6,9	43	8,1
Biologija	25	4,6	22	6,9	47	8,8
Ekonomija	3	0,6	2	0,4	4	0,7
Fizika	25	4,6	35	6,5	32	6,0
Francoščina	/	/	3	0,6	3	0,6
Geografija	43	8,0	49	9,1	39	7,3
Glasba	11	2,0	21	3,9	26	4,9
Informatika	15	2,8	29	5,4	25	4,7
Italijanščina	6	1,1	11	2,0	4	0,7
Kemija	32	5,9	44	8,2	42	7,9
Likovna umetnost	36	6,7	32	5,9	33	6,2
Matematika	53	9,8	46	8,5	24	4,5
Nemščina	23	4,3	42	7,8	33	6,2
Projektno učno delo	/	/	/	/	2	0,4
Psihologija	2	0,4	1	0,2	1	0,2
Razredna ura	/	/	/	/	1	0,2
Slovenija v svetu	/	/	2	0,4	1	0,2
Slovenščina	53	9,8	46	8,5	38	7,1
Španščina	4	0,7	4	0,7	7	1,3
Športna vzgoja	97	18,0	57	10,6	69	12,9
Umetnost	4	0,7	9	1,7	8	1,5
Umetnostna zgodovina	3	0,6	3	0,6	4	0,7
Zgodovina	55	10,2	44	8,2	48	9,0
Skupaj	539	100,0	539	100,0	534	100,0

Lestvica za področje ravni aspiracije (nizka – visoka) dijakov ugotavlja, kakšne zahteve si postavlja dijak glede prihodnjih šolskih in poklicnih uspehov (uporabljenih je 8 trditev, ki so se ocenjevale na tristopenjski lestvici z ocenami od 1 do 3, pri čemer pomeni 1 – sploh se ne strinjam, 2 – deloma se strinjam in 3 – se v celoti strinjam). Rezultati so pokazali, da so najvišjo stopnjo strinjanja ($M = 2,32$) dijaki pripisali trditvi, da bi bili lahko odlični, če bi se za to zavzeli. Malo manj ($M = 2,20$) so prepričani, da so boljši od večine svojih sošolcev. Z enako stopnjo strinjanja ($M = 2,18$) pravijo, da so si zastavili cilj, da bodo v življenju dosegli več, kot njihovi starši in da nameravajo biti med najboljšimi v svojem poklicu. Najnižjo stopnjo strinjanja so dijaki pripisali trditvam, da bodo skušali doseči najvišji naslov – doktor znanosti ($M = 1,88$) in da bodo pri nadaljnjem šolanju uspešnejši kot večina njihovih sošolcev ($M = 1,85$). Ugotavljamo, da prevladuje visoka ravne aspiracije.

Področje učne motivacije (zunanja – notranja) se izraža kot relativna neodvisnost od kratkoročne zunanje spodbude (uporabljenih je 8 trditev, ki so se ocenjevale na tristopenjski lestvici z ocenami od 1

do 3, pri čemer pomeni 1 – sploh se ne strinjam, 2 – deloma se strinjam in 3 – se v celoti strinjam). Dijaki v največji meri pravijo, da med šolanjem niso pogosto potrebovali inštrukcij ($M = 2,48$), da se zaradi nadzora staršev niso bolj učili ($M = 2,47$) in da se zaradi opozorila učitelja ali staršev pri učenju ne potrudijo bolj ($M = 2,47$). V najmanjši meri so se dijaki strinjali s trditvami, da se začnejo hitro dolgočasiti ob sedenju pri šolskih knjigah ($M = 1,89$), da želijo biti v šoli uspešni, da bodo lahko kaj dosegli v življenju ($M = 1,82$) in da bi bile dobre ocene ter priznanje staršev in učiteljev pomembnejši od denarnih nagrad ($M = 1,77$). Ugotavljamo, da prevladujejo notranji motivacijski dejavniki.

Področje učno vedenje (odvisno od interesov – neodvisno od interesov) se izraža kot relativna neodvisnost splošne učne motivacije od posebnih interesov dijaka (uporabljenih je 7 trditev, ki so se ocenjevale na tristopenjski lestvici z ocenami od 1 do 3, pri čemer pomeni 1 – sploh se ne strinjam, 2 – deloma se strinjam in 3 – se v celoti strinjam). Dijaki so najvišjo stopnjo strinjanja izrazili pri trditvah, da vsem predmetom posvečajo enako pozornost, kljub temu, da so jim nekateri bolj všeč, kot drugi ($M = 2,79$), da niso samo pri enem ali dveh predmetih najboljši, drugače pa so slabši ($M = 2,76$) in da se jim ni potrebno pri učenju nekaterih predmetov prisiliti, da ostanejo zbrani ($M = 2,60$). Najmanj so se dijaki strinjali, da skrbno pregledajo tudi predmete, ki jih sicer ne zanimajo ($M = 1,56$) in da bi imeli pri skoraj vseh predmetih podobne ocene ($M = 1,48$). Ugotavljamo, da prevladuje vedenje, pri katerem učne navade niso odvisne od zanimanja za predmet, in da se za vse predmete trudijo približno enako.

Področje odnosa do šole, katero obiskujejo (negativno – pozitivno), se izraža kot sprejemanje normativnih pogojev inštitucije »šole« (uporabljenih je 8 trditev, ki so se ocenjevale na tristopenjski lestvici z ocenami od 1 do 3, pri čemer pomeni 1 – sploh se ne strinjam, 2 – deloma se strinjam in 3 – se v celoti strinjam). Najvišjo stopnjo strinjanja ($M = 2,56$) so dijaki pripisali trditvam, da so prepričani, da se njihove šolske ocene ujemajo z njihovimi sposobnostmi, da se jim šola ne zdi dolgočasna in da v šolo v glavnem ne hodijo zato, ker morajo. Malenkost manj ($M = 2,51$) so se strinjali, da v šolo ne hodijo samo zato, ker drugače ne gre. Najmanj so se strinjali s trditvijo, da bi bilo obdobje šolanja lepše kot vse, kar pride kasneje v življenju ($M = 1,58$). Ugotavljamo, pri dijaki prevladuje pozitiven odnos do šole.

Šolska klima

Šolsko klimo smo ugotavljali na 6 področjih s štiristopenjskimi lestvicami (1 – nikoli; 2 – redko; 3 – pogosto, 4 - vedno), ki so usmerjene na vedenje učiteljev (kolegialno vedenje, angažirano vedenje in nesodelovalno vedenje) in na vedenje ravnatelja (opogumljajoče vedenje, direktivno vedenje in restriktivno vedenje). Teh šest specifičnih področji vedenja določa dve glavni dimenziji odprtosti šolske klime: a) odprtost klime, ki zajema odprtost odnosov ravnatelj – učitelji (odprtost ravnateljevega vedenja) in b) odprtost odnosov učitelj – učitelj in učitelj – učenci (odprtost učiteljevega vedenja). Za odprtost ravnateljevega vedenja je značilno: pripravljenost ravnatelja na pomoč pri učiteljevih idejah (visoka prisotnost opogumljajočega vedenja), spodbujanje in dajanje prostih rok učiteljem za eksperimentiranje in neodvisno strokovno delo (nizka direktivnost) in strukturiranje rutinskih vidikov dela tako, da ne interferirajo s poučevanjem (nizka restriktivnost). Za odprtost učiteljevega vedenja sta značilni tolerantnost in osredotočenost na svoje delo, profesionalnost, sprejemanje in vzajemno spoštovanje ter nudenje pomoči učencem pri doseganju uspeha.

Čeprav so glede šolske klime pomembne ocene za posamezno šolo, bomo v nadaljevanju predstavili skupne ugotovitve za vse šole, ki so izvedle vprašalnik o šolski klimi. Tako v splošnem ugotavljamo, da učitelji ocenjujejo ravnatelje kot opogumljajoče (trudijo za dobrobit zaposlenih na šoli, ravnaajo z

njimi kot s sebi enakimi, spodbujajo njihovo avtonomijo in se jim trudijo pomagati, pogosto jih tudi poslušajo in sprejemajo njihove predloge in uporabljajo konstruktivne). Učitelji ravnatelje ocenjujejo kot bolj ne-direktivne (ravnatelji redkeje nadzorujejo učiteljevo točnost, redko popravljajo njihove napake, redko jih nadzorujejo podrobno in redko vladajo s trdo roko). Prav tako ocenjujejo ravnatelje, da niso restriktivni (redkeje jih ravnatelji preobremenjujejo z delom ali z nalogami, ki niso neposredno povezane s poučevanjem, ter redkeje jih rutinske dolžnosti na šoli ovirajo pri poučevanju). Ugotavljamo, da je na šolah prisotno odprto ravnateljevo vedenje v odnosih do učiteljev. Glede odprtosti odnosov med učitelji ter učitelji in dijaki ugotavljamo, da so med seboj kolegialni (vzdušje med učitelji na šoli je sodelovalno, med odmori se prijetno družijo ipd.) in sodelovalni (so razumevajoči do napak svojih kolegov, med seboj se le redko opravljajo, radi podpirajo drug drugega ipd.). Prav tako so učitelji angažirani pri svojih dijakih (dijakom nudijo dodatno pomoč, če jo le ti potrebujejo, pogosteje sprejemajo dodatne dolžnosti, če je to v korist dijakom, pomagajo dijakom v svojem prostem času, pa tudi ostajajo v šoli po pouku, z namenom pomagati dijakom s težavami). Ugotavljamo, da je na šolah prisotna velika mera odprtosti odnosov med učitelji in med učitelji ter dijaki. Na osnovi obeh dimenzij – odprtost ravnateljevega in učiteljevega vedenja lahko ugotovimo, da gre za odprto šolsko klimo na šolah v poskusu, kar je zelo pomembno, saj med drugim to pomeni, da bo poskus izpeljan korektno z vidika organizacije pouka, vodenja šole in motiviranja dijakov.

Potek priprav na poskus in izvajanje poskusa

Potek priprav na poskus smo spremljali s pomočjo intervjuja za ravnatelje. Tako so na vprašanje o oceni situacije na šoli v zvezi z začetkom poskusa ravnatelji devetih šol navedli, da projekt poteka brez težav. Na štirih šolah so izpostavili nekatere dileme, in sicer:

1. v zvezi z oblikami in metodami dela, standardi znanja in ocenjevanjem v »izravnalni« skupini;
2. v zvezi z razdelitvijo dijakov v nivoje in ocenjevanjem;
3. v zvezi z izvajanjem ravni zahtevnosti, samo organizacijo pouka in razporeditvijo delovne obveznosti posameznega učitelja;
4. nezadovoljstvo s podporo s strani nosilcev projekta (ZRSS in MŠŠ).

Štiri šole niso odgovorile na to vprašanje, ker bodo začele z izvajanjem poskusa v naslednjem šolskem letu.

Na vprašanje »Ali poskus predstavlja novost v vaši šoli ali gre za nadgradnjo/obogatitev že izvajanih aktivnosti?« so na osmih šolah odgovorili, da poskus predstavlja tako nadgradnjo obstoječih aktivnosti šole kot tudi novost. Kaj je novost, je odvisno od posamezne šole. Tako predstavlja novost predvsem nivojskost in alternativne oblike usvajanja in ocenjevanja znanja, za posamezne šole pa tutorstvo, dodatna uro pri FI, KE in BIO. Na eni šoli poskus v celoti predstavlja novost, na sedmih šolah pa so ravnatelji navedli, da poskus predstavlja nadgradnjo že izvajanih aktivnosti na šoli. Večina šol v poskusu je vključenih tudi v druge projekte Zavoda RS za šolstvo, v katerih se ukvarja s posodobitvami gimnazije ter kurikularnega procesa.

Na vprašanje o predstavitvi ministrovega povabila k poskusu učiteljskemu zboru, so ravnatelji navedli, da so učitelje na raznolike načine seznanili s povabilom k poskusu. Na štirih šolah so s povabilom k poskusu seznanili ŠRT, skupaj so oblikovali osnovni koncept in ga predstavili učiteljskemu zboru. Na eni šoli je ravnatelj s poskusom najprej seznanil kolegij, nato so o tem razpravljali v PA matematikov, jezikoslovcev, naravoslovcev, kasneje pa še v celotnem kolektivu. Na eni šoli je ravnatelj sam pripravil osnutek in o njem razpravljal z različnimi skupinami-ŠRT, PT, PA, UZ. Na eni šoli je ravnateljica skupaj s še eno učiteljico pripravila predlog, ki je bil celotnemu kolektivu predstavljen na

konferenci. Na treh šolah so ravnateljji najprej k sodelovanju povabili skupino učiteljev (bodoče člane PT, skupino 7-8 učiteljev, skupino 15 učiteljev), s katerimi so oblikovali izhodišča poskusa, nato pa so predlog predstavili učiteljskemu zboru. Pet šol je poskus sprva predstavilo celotnemu kolektivu, bodisi na konferenci, bodisi preko e-pošte. Na dveh šolah ni razvidno iz odgovorov, na kakšen način so ravnateljji predstavili poskus celotnemu kolektivu, vendar so navedli, da so seznanili najprej celoten kolektiv.

Na vprašanje o intenzivnosti in načinih vključevanja učiteljev pri oblikovanju in dopolnjevanju predloga glede vsebine in poteka poskusa so na štirih šolah navedli, da je pri oblikovanju predloga poskusa intenzivno deloval predvsem projektni tim. Na treh šolah so intenzivno sodelovali predvsem strokovni aktivni. Na dveh šolah so sprva vključili vse učitelje, kasneje pa so intenzivno sodelovali predvsem v aktivih. Na eni šoli so poudarili vključenost vseh učiteljev. Na dveh šolah je intenzivno sodelovala oblikovana delovna skupina učiteljev (10 oz. 15 učiteljev) na drugih dveh so intenzivno sodelovali predvsem učitelji, ki izvajajo poskus, na eni šoli pa je aktivno vključen samo ŠRT.

Glede načina izbora učiteljev za poskus so šole oz. ravnateljji različno ukrepali. Na večini šol so ravnateljji sami izbrali oz. določili učitelje, pred tem so se z njimi posvetovali. Samo na dveh šolah so se izbire lotili nekoliko drugače: tako je na eni šoli ravnatelj pritegnil k sodelovanju še vodjo projekta in sta skupaj izbrala učitelje na podlagi pogovorov vodje projekta z učitelji, pri čemer so bile upoštevane njihove preference in obremenitve. Na drugi šoli pa je ravnatelj določil tiste učitelje, ki so bili tudi člani delovne skupine za pripravo projekta.

V zvezi z izborom članov ožjega projektnege tima so na štirih šolah v projektni tim vključili tiste učitelje, ki poučujejo v izbranih oddelkih; od teh šol je na eni članica tima tudi vodja ŠRT, na eni je vodja PT tudi članica ŠRT, na eni pa so izmed izvajalcev izbrali zagnane, uspešne učitelje. Na šestih šolah so ravnateljji izbrali tiste učitelje, ki so ustrezno motivirani in imajo primerne kompetence za sodelovanje v timu. Od teh šol so na eni vključili tudi člana ŠRT, na eni tudi svetovalno službo in učiteljico, ki organizacijsko vodi PT.

Na eni šoli je ravnatelj pri izbiri upošteval dejstvo, kdo ima poudarjeno dejavnost in načelo enakomerne obremenitve. Na dveh šolah so k sodelovanju povabili učitelje naravoslovnih predmetov, na eni pa je ravnateljica tim oblikovala po lastni presoji. Na dveh šolah v času intervjuja ožjega projektnege tima še niso oblikovali, so pa na eni od teh šol poudarili, da bo ravnatelj izbral tiste, ki so sposobni delati.

V zvezi s sodelovanjem šole s starši, so ravnateljji navajali predvsem naslednje:

- Večina šol (10 od 13) je starše seznanila s poskusom na prvem roditeljskem sestanku. Ostale so to storile ob vpisu, zadnji dan počitnic na roditeljskem sestanku staršev in dijakov ter na Svetu staršev.
- Večina ravnateljjev (11) je sodelovala na roditeljskem sestanku oz. osebno predstavila poskus. - Na nobeni šoli ni predstavnik staršev vključen v tim, ki pripravlja, izvaja in spremlja poskus.

Kako so bili v poskus vključeni učitelji smo na začetku poskusa (šolsko leto 2010/11) ugotavljali tudi pri učiteljih s pomočjo dveh vprašanj. Nanje je odgovorilo 159 učiteljev. Na vprašanje, kako so bili izbrani, je 37,7 % učiteljev odgovorilo, da je bilo izbranih tako, da se je ravnatelj posvetoval z njimi preden je bila odločitev sprejeta, 34,6 % je odgovorilo, da jih je ravnatelj določil sam, brez njihove vednosti. Prostovoljno se je za poučevanje v poskusu javilo 15,7 % učiteljev. 11,9 % učiteljev pa ni imelo druge izbire, saj so edini, ki na šoli poučujejo določen predmet. Na drugo vprašanje, ali so

sodelovali pri predlogih za pripravo poskusa, je 36,0 % učiteljev odgovorilo, da so bili o tem le informirani na konferencah oziroma sestankih. 24,4 % učiteljev je bilo pri pripravi aktivnih ves čas, 20,9 % učiteljev pa le občasno. 18,6 % učiteljev pri pripravi ni sodelovalo, saj zanj niso vedeli, da poteka.

Pri učiteljih smo na začetku poskusa preverjali tudi njihova stališča o organizaciji izvajanja pouka. Tu je odgovorilo 178 učiteljev. Najmanj so se učitelji strinjali s trditvami, ki so se nanašale na možnost izvajanja njihovega predmeta na različne načine, in sicer z možnostjo cikličnega izvajanja pouka ($M = 1,52$), izvedbo vseh ur v enem polletju ($M = 1,23$) in izvedbo vseh ur v enem tromesečju ($M = 1,13$). Najbolj pa so se strinjali možnosti izvajanja njihovega predmeta v strnjeni obliki – blok ure skozi celo šolsko leto ($M = 2,13$).

Pripravljenost učiteljev na izvajanje drugačnih oblik vrednotenja znanja smo prav tako ugotavljali na začetku pouka (2010/11). Učitelje smo vprašali, ali so poleg klasičnih oblik preverjanja in ocenjevanja znanja pripravljeni pri svojem predmetu izvajati tudi drugačne oblike preverjanja in ocenjevanja znanja. Na to vprašanje je odgovorilo 178 učiteljev. Na vprašanje je 16,9 % učiteljev odgovorilo nikalno in 83,1 % učiteljev pritrdilno. Učitelje, ki so odgovorili pritrdilno (145), smo nato spraševali še po načinih oziroma oblikah, katerih bi se posluževali pri preverjanju in ocenjevanju znanja. Izmed tistih učiteljev, ki so se pripravljali posluževati alternativnih oblik preverjanja in ocenjevanja znanja, je 77,9 % takih, ki bi se posluževali timskega ocenjevanja, 66,9 % zbirnikov dosežkov in 57,4 % takih učiteljev, kateri bi uporabili tudi samoocenjevanje dijakov. Malo manj kot polovica učiteljev (okoli 40 %) bi uporabila tudi kredite in vrstniško ocenjevanje.

Fleksibilna organizacija pouka

Ob koncu šolskega leta 2010/ 11 (april – maj) so v intervjujih na temo fleksibilne organizacije ravnateljki štirih šol, na katerih so izvajali ta programski element, povedali naslednje:

Šola 1

Fleksibilni predmetnik izvajajo v dveh oddelkih (športnih).

Del ur fizike so pričeli izvajati v drugem polletju. Pri tem opažajo večje razumevanje dijakov zaradi večjega znanja matematike. Organizacijskih težav niso imeli.

Pri informatiki so izvedli 51 ur v prvem polletju. 19 ur so izvedli v strnjeni obliki konec februarja.

V celoti so tako učitelji kot dijak zadovoljni z uvajanjem poskusa in bodo z njim nadaljevali v višjih letnikih ter v dveh oddelkih prvega letnika.

Za šolsko leto 2011/12 načrtujejo izvajanje pouka glasbene vzgoje za 2. letnik strnjeno (51 ur) od 25. avgusta dalje s soglasjem dijakov in staršev.

Šola 2

Šola izvaja fleksibilne urnike v dveh poskusnih oddelkih (pa tudi v drugih). Strokovni aktivni se dogovorijo za strnjene ure (2 do 3) pri vseh naravoslovnih predmetih.

Pri likovni vzgoji (snovanje) izvajajo pouk ciklično v strnjenih 3 urah.

Učitelji tak način izvajanja podpirajo.

Priprava takega urnika je sicer zahtevna, ker se sproti spreminja in je potrebno precej dogovarjanja. Informatika je v veliki meri individualizirana in integrirana v naravoslovne predmete.

V letu 2011/12 nameravajo s takšno fleksibilnostjo nadaljevati z novimi oddelki 1. letnika in v višjih letnikih, ker so s tem zadovoljni tako učitelji kot dijaki.

Šola 3

Fleksibilni predmetnik so izvedli v celoti, kot so ga načrtovali, in sicer pri naslednjih predmetih: biologija, kemija, fizika, geografija, zgodovina, glasba, likovna umetnost, informatika. Polovico predmetov so izvedli v prvem polletju, drugo polovico pa v drugem.

Pri načrtovanju in izvedbi niso imeli organizacijskih težav, ker je v poskusu le en oddelek. Če bi se tak predmetnik uveljavil za vse oddelke, pa bi verjetno imeli kadrovske težave, predvsem v primeru daljše odsotnosti učitelja.

Problemi v zvezi s tekmovanji se v prvem letniku še niso pojavljali.

Dijaki so bili ocenjeni po končani pouku posameznega predmeta. Popravnih izpitov ni bilo.

Za šolsko leto 2011/12 načrtujejo tako v prvem kot drugem letniku enak način, ker ocenjujejo, da so s fleksibilnostjo razbremenili dijake in dosegli dobre rezultate.

Starši in dijaki so s tem načinom zadovoljni.

Šola 4

Fleksibilnost je potekala z medpredmetnim poučevanjem naravoslovnih predmetov (biologija, kemija, fizika, delno tudi matematika) strnjeno tri dni v domu v Trenti. Dijaki so delali v skupinah po dva do tri.

Vsi udeleženci (učitelji in dijaki) ocenjujejo, da je bilo delo učinkovito, prav tako pa so se pri tem dobro počutili. Organizacijskih problemov ni bilo. Pojavlja se večja obremenitev dijakov (več ur pouka) v tednu izvajanja poskusa, zato predlagajo, da se obremenitev dijakov v Pravilniku upošteva na letni ravni in ne tedensko.

V šolskem letu 2011/12 nameravajo s tem načinom nadaljevati v drugem letniku in v novem oddelku prvega letnika. Pri tem pa nameravajo izvesti medpredmetno poučevanje naravoslovnih predmetov in ga povezati z nekaterimi vsebinami OIV, da bi bili dijaki v tem tednu nekoliko manj obremenjeni izključno z naravoslovnimi vsebinami (trajanje: skupaj en teden).

Medpredmetno poučevanje naravoslovja in tujih jezikov je potekalo pri mednarodnih izmenjavah španščina, nemščina.

Izvajanje nivojev pri posameznih predmetih

Na začetku pouka šolskega leta 2010/11 so učitelji (176) na tristopenjski lestvici podali stopnjo strinjanja s 5 trditvami, ki se nanašajo na izvajanje njihovega predmeta na višji ravni in strnjeni obliki. V največji meri so se strinjali z dvema trditvama in sicer z možnostjo izvajanja predmeta, katerega poučujejo, na višji ravni zahtevnosti v 4. letniku ($M = 2,66$) in 3. letniku ($M = 2,57$). Manj so se strinjali s trditvami, ki se nanašajo na možnost oblikovanja skupine za izenačevanje predznanja dijakov pri njihovem predmetu v 1. letniku ($M = 2,35$) ter z možnostjo izvajanja predmeta, katerega poučujejo, na višji ravni zahtevnosti v 2. letniku ($M = 2,19$) in 1. letniku ($M = 2,15$) -- Tabela 4.

Tabela 4: Mnenje učiteljev o izvajanju njihovih predmetov na višji ravni/v strnjeni obliki

Trditev	Se ne strinjam		Nimam mnenja		Se strinjam		M
	f	f%	f	f%	f	f%	
Z možnostjo oblikovanja skupine za izenačevanje predznanja dijakov pri mojem predmetu v 1. let.	31	18,3	48	28,4	90	53,3	2,35
Z možnostjo izvajanja mojega predmeta na višji ravni zahtevnosti v 1. let.	63	37,1	19	11,2	88	51,8	2,15

Z možnostjo izvajanja mojega predmeta na višji ravni zahtevnosti v 2. let.	56	35,4	16	10,1	86	54,4	2,19
Z možnostjo izvajanja mojega predmeta na višji ravni zahtevnosti v 3. let.	27	17,4	12	7,7	116	74,8	2,57
Z možnostjo izvajanja mojega predmeta na višji ravni zahtevnosti v 4. let.	19	12,4	14	9,2	120	78,4	2,66
Z možnostjo izvajanja mojega predmeta v strnjeni obliki – blok ure skozi celo šolsko leto	73	41,7	6	3,4	96	54,9	2,13
Z možnostjo izvajanja mojega predmeta v strnjeni obliki – izvedba vseh ur v enem polletju	137	85,6	10	6,3	13	8,1	1,23
Z možnostjo izvajanja mojega predmeta v strnjeni obliki – izvedba vseh ur v tromesečju	146	92,4	4	2,5	8	5,1	1,13
Z možnostjo izvajanja mojega predmeta v strnjeni obliki – ciklično izvajanje pouka	116	64,4	35	19,4	29	16,1	1,52

Večina učiteljev se ne strinja z izvajanjem njihovega predmeta v naslednjih strnjenih oblikah: izvedba vseh ur v tromesečju, izvedba vseh ur v enem polletju, ciklično izvajanje pouka (Tabela 4).

Za ugotavljanje poteka izvedbe nivojskega pouka smo po koncu šolskega leta (september – oktober 2011) intervjuvali posamezne učitelje, ki so izvajali nivojskost pri svojem predmetu v prvem letniku in so predstavili svoje poglede in izkušnje za celotno šolsko leto.

Nivojski pouk je izvajalo različno število šol pri različnih predmetih (Tabela 5). Največ šol (8) je izvajalo nivoje pri matematiki (8 šol), sledijo angleščina (7 šol), nemščina (4 šole), fizika (2 šoli), slovenščina (3 šole), biologija (3 šole), kemija (2 šoli), geografija (1 šola) in zgodovina (1 šola).

Šole so lahko izvajale nivojski pouka s fleksibilno ali zunanjo diferenciacijo. Fleksibilna diferenciacija pomeni, da so del ur predmeta izvajali skupaj, v drugem delu pa so dijake ločili na nivoje. O zunanji diferenciaciji pa govorimo takrat, ko so izvajali pouk v skupinah, kjer so dijaki ves čas ločene na nivoje.

Fleksibilno diferenciacijo so izvajali v 24 primerih, zunanjo pa v 7. Pri fleksibilni diferenciaciji so bili dijaki pri večini ur pouka skupaj, na nivojski skupini pa so se delili pri eni ali dveh urah tedensko. Izjemo predstavlja šola, kjer so pri dveh predmetih ob rednih urah v predmetniku izbirno omogočili še eno dodatno uro, pri kateri so se dijaki razdelili po nivojih.

Tabela 5: Oblika nivojskega pouka

Predmet:	Fleksibilna	Zunanja	Skupaj
Matematika	6*	2	8
Angleščina	5	2	7
Nemščina	2	2	4
Fizika	2		2

Slovenščina	2*	1	3
Kemija	2		2
Geografija	1		1
Zgodovina	1		1
Biologija	3		3

*Ena šola ima dodatno uro pouka za izbrani dvonivojski predmet

Šole, ki so izvajale fleksibilno obliko, so delitvi namenile različne urne obsege (Tabela 6). Tako so pri matematiki na petih šolah tedenski obseg štirih ur izvajali tako, da so bili dijaki tri ure skupaj in eno uro ločeni na nivojski skupini, na eni šoli pa so vse štiri ure izvajali skupaj, diferenciacijo pa izvajali na dodatni uri, h kateri so se dijaki lahko prijavi izbirno. Pri angleščini smo zasledili dva modela: dve šoli sta izvajali tedenski obseg treh ur tako, da so imeli skupaj eno uro in v nivojskih skupinah dve, tri šole pa tako, da so skupaj izvajali dve uri, na nivoje pa so se delili pri eni uri. Nemščino sta obe šoli izvajali tako, da je dve tretjini pouka potekalo v nivojih. Pri slovenščini so na eni šoli delitev na dva nivoja uvedli v drugem polletju pri polovici ur. Na drugi šoli so dijaki k štirim uram rednega tedenskega obsega izbirno dodali še eno, pri kateri so se nivojsko delili. Geografija in zgodovina sta primera predmetov, kjer je bila fleksibilna delitev izvedena le pri desetih urah (od 70): pri zgodovini 4 ure v času prvega projektne dne in 6 ur v okviru drugega projektne dne, pri geografiji pa pri desetih urah v času dveh tednov. Pri biologiji so na eni šoli dvakrat letno strnjeno izvajali po 5 ur pouka, pri katerem so dijake razdelili po nivojih. Na eni šoli so naravoslovnim predmetom biologiji, fiziki in kemiji skupaj namenili letno dodatnih 50 ur, pri katerih so dijaki lahko izbirali pouk na dveh nivojih. Izvedba teh ur je potekala v projektne dnevu in projektne tednu.

Tabela 6: Fleksibilna oblika: št. ur delitev/teden po šolah

Predmet	Ur	Delitev: skupaj+narazen	Št. šol
Matematika	Tedensko 4 ure*	3+1 (5); 4+1 (1);	6
Angleščina	Tedensko 3 ure	1+2 (2); 2+1 (3);	5
Nemščina	Tedensko 3 ure	1 +2 (2)	2
Slovenščina	Tedensko 4 ure*	2+2 v 2. polletju (1); 4+1 (1);	2
Geografija	10 ur v času dveh tednov	0+10	1
Zgodovina	Letno 10 ur: 4+6 ur projektne dan	0+10	1
Biologija	Dvakrat letno strnjeno po 5 ur (2)	0+10	1
Fizika Kemija Biologijaa	Dodatno 50 ur letno	0+50	1

*Ena šola ima dodatno uro pouka za izbrani dvonivojski predmet

Cilji, ki so jih vodili pri odločitvi za nivojski pouk:

Večina ciljev se prepleta, vendar jih je mogoče razvrstiti v nekaj okvirnih kategorij.

Cilji s področja motivacije in odgovornosti:

- Ugotoviti, ali možnost izbire nivoja zahtevnosti vpliva na večjo *odgovornost* dijakov za lastno znanje.
- Upoštevanje *zanimanja* dijakov.
- Spodbujanje *kreativnosti* dijakov.
- Večja individualna *pozornost*.
- Večja *aktivnost* dijakov pri pouku.

- Večje *zadovoljstvo* dijakov z načinom dela. Boljše počutje dijakov v homogeni skupini glede na različno predznanje.

Cilji s področja poglobljanja in nadgrajevanja znanja:

- Izboljšanje *splošne kakovosti* znanja dijakov. Bolj utrjeno temeljno znanje. Poglobitev in nadgradnja znanja (zaradi združevanja dijakov s podobnim predznanjem).
- Spodbuditi *kreativnost* dijakov.
- Večja možnost za delo z nadarjenimi.
- Razvoj *problemskega mišljenja*.
- Razvijanje različnih *ravni pismenosti*;

Cilji s področja organizacije pouka:

- Z diferenciacijo omogočiti optimalne pogoje za razvoj in napredek vseh dijakov.
- Z vidika posameznika omogočiti intenzivnejše *učenje v majhnih skupinah*.
- Uveljavljanje *aktivnih oblik* in metod dela.
- Upoštevanje *izbirnosti*.
- Prizadevanje za vsebinsko in časovno *usklajenost* obravnavanih vsebin in ciljev pri različnih predmetih, ki se medpredmetno povezujejo.
- *Samostojno* delo dijakov.
- Vključevanje zunanjih *mentorjev*.
- Večja možnost za *laboratorijsko delo* in delo na terenu..
- Sprememba vloge učitelja iz predavatelja v *moderatorja*, usmerjevalca učenja, ki korigira nepopolne ali celo napačne predstave in usmerja ter spodbuja razmišljanje.

Cilji s področja izenačevanja neenakih predznanj:

- prilagoditev glede na zelo različno predznanje vpisane populacije, ker se dijaki s pomanjkljivim znanjem boljše počutijo v manjši skupini;
- združevanja dijakov s podobnim predznanjem.

Cilji, ki so predmetno ali kroskurikularno obarvani, večinoma v kombinaciji z zgoraj zapisanimi:

- Želja po popularizaciji *naravoslovnih* predmetov in dvigu motivacije dijakov za naravoslovne predmete. Želja ponuditi interdisciplinarne in kroskurikularne dejavnosti v povezavi z informatiko, v obliki samostojnega učenja z raziskovanjem aktualnih tem oz. problemov v obliki projektne naloge, za katero se dijaki odločijo glede na svoje interese in sposobnosti. Obisk raziskovalnih ustanov (npr. laboratorijev), vzpostaviti sodelovanje z zunanjimi strokovnjaki, raziskovalci.
- Spoznavati in uporabljati različno informacijsko komunikacijsko tehnologijo, uporabljati *matematiko* medpredmetno, z modeliranjem, prepoznavati vprašanja, na katera lahko odgovori matematika; izražati se v matematičnem jeziku.
- Vzgojiti kultiviranega bralca, ki svoje razmišljanje o bralnem doživetju vključuje v medbesedilno izkušnost, poznavanje *literarnih* pojavov in splošno kulturno razgledanost.

Proces priprave in izpeljave pouka

Koliko učiteljev meni, da bi bilo za nivojski pouk potrebno pripraviti dva UN?

Dva od osmih učiteljev menita, da sta potrebna dva UN matematike, pri vseh ostalih predmetih pa niti eden. Kot osnova za oblikovanje ciljev za višji nivo služijo tisti cilji učnega načrta, ki so opredeljeni

kot dodatna oz. izbira znanja. Glede na to, da so bili dijaki razdeljeni v nivoje pri nekaterih predmetih le 10 ur v okviru dveh projektnih dni, potrebe po dveh učnih načrtih za različne nivoje ni.

S kakšnimi dilemami so se srečevali pri izbiri ciljev za različne nivoje?

- Možnost *prehajanja med nivoji* v primeru, če določen dijak ne bi zmozel doseči zastavljenih ciljev ali obratno, če bi se izkazalo, da zmore več.
- *Načrtovanje* ciljev in vsebin za različne nivoje ter poglobljenosti njihove obravnave (Koliko *dodajati* na višji ravni -- koliko in kako dolgo utrjevati na izravnalnem nivoju).
- Dosledno *upoštevanje* dogovorjenega: torej, katere cilje bodo uresničevali v času ur nivojskega pouka in katere pri rednem pouku.
- Pri višjem nivoju je potrebno *usklajevanje* najprej med dvema oddelkoma in nato med tremi učitelji. Usklajevanje preizkusov znanja; organizacijski vidik: učiteljev urnik (simultano izvajanje pouka v nivojih povzroča tudi do 3-urne luknje v urniku), usklajevanje učiteljev zahteva tedenska srečanja.
- Težave pri *iskanju gradiva* za višji nivo.

Koliko učiteljev pripravlja različna gradiva za različne nivoje?

Za višji nivo večina učiteljev pripravi posebna gradiva, za osnovni nivo zgolj občasno. Nivojem prilagajajo: izbor učbenikov, delovnih zvezkov, dodatnih besedil z interneta in mladinske periodike v tujem jeziku. Pri jezikih uporabljajo dodatne avtentične tekste, avtentične zvočne posnetke za slušna razumevanja, video posnetke, ki jih dijaki opisujejo ustno in pisno v obliki člankov in poročil. Uporabljajo pa se različni učbeniki in priročniki (npr. priročniki iz zbirke Posodobitve pouka v gimnazijski praksi, ZRSS). Pri obeh nivojih imajo več projektnega dela - npr. video-konferenca z dijaki iz tujine, izdelava časopisnega portfolija itd. Različni viri: članki iz časopisov in revij, internetnih strani ter besedila iz učbenikov, ki so bolj zahtevni. Učitelji pripravljajo delovne liste, avdio/video gradiva, slike, besedila pesmi.

Učitelji za delo z dijaki na višjem nivoju (matematika) občasno pripravijo delovne liste z različno vsebino: z nalogami z uporabo IKT, z modeliranjem, z nalogami iz posebnih znanj, raziskovalne naloge, naloge z Vegovih tekmovanj, z dodatnimi nalogami (da lahko doma delajo vaje iz učbenika).

Koliko učiteljev v pripravo gradiv vključuje tudi dijake?

Dijake v pripravo gradiv za pouk vključuje približno tretjina učiteljev, npr.: dijaki izdelujejo delovne liste na dano temo, pripravijo naloge slušnega razumevanja, sestavijo vzorec pisnega preizkusa, oblikujejo projektne mape in spletno aplikacijo.

Kakšne načine ocenjevanja uporabljajo pri zunanji diferenciaciji? Ali imajo kakšne težave?

Večinoma ocenjujejo znanje kot običajno, to je ustno in pisno. Nivoje ocenjujejo z enotnimi ali različnimi preizkusi. Ponekod pripravijo samostojna preizkusa, večinoma pa pisnim preizkusom dodajo nekaj nalog iz višjega nivoja (naloge na višji taksonomski ravni) ali pa naloge iz izbirnega dela. Te naloge omogočajo doseči več kot 100% točk.

V šolskem letu 2011/12 so nas zanimale predvsem izbrane oblike diferenciacije ter razlogi za izbor. Šole so izbrale različne oblike diferenciacije. Sedem šol izvaja zunanjo diferenciacijo pri vseh predmetih, ki jih poučujejo na dveh nivojih, ostale šole pa izvajajo fleksibilno diferenciacijo pri vseh predmetih, ki jih poučujejo na nivojih. Tu so sicer razlike v deležih skupnih in nivojskih ur, tako npr.

nekatero šole izvajajo pri matematiki 2 skupni uri in dve nivojski, nekatere pa tri skupne ure in eno nivojsko.

Ravnatelji in vodje timov trdijo, da je bil izbor diferenciacije prepuščen učiteljem, ki predmete poučujejo. Navedeni razlogi za zunanjo diferenciacijo so:

- enostavnejše oblikovanje urnika,
- predznanja in motivacija dijakov je zelo različna,
- več lahko vložijo v nadarjene, zainteresirane,
- nekaterim učiteljem je poučevati samo na osnovnem nivoju poseben izziv (in nekaterim poučevati le na višjem pravi užitek),
- menijo, da je pri fleksibilni potrebno več usklajevanja med učitelji, kar predstavlja dodatno delo, obremenitev,
- pri fleksibilni lahko dobiš v poučevanje skupino, ki jo sicer ne učiš, torej dijake premalo poznaš, pa še dijaki te lahko neresno jemljejo.

Razlogi šol za uvedbo fleksibilne diferenciacije pa so naslednji:

- ni dobro, da so dijaki ves čas ločeni, ker v osnovnem nivoju ni »vlečnih konj«,
- tudi v eni uri nivojskega pouka lahko bolj zainteresiranim dajo več, manj motiviranim pa se tudi lahko bolj posvetijo,
- stalna ločenost dijakov lahko vnaša med dijake neprijetne občutke več- ali manjvrednosti,
- res je usklajevanje med učitelji več, a to prinaša neko novo kvaliteto v odnose med njimi.

Pri tej obliki diferenciacije smo ugotovili tudi, da ni nujno, da različna nivoja uči več učiteljev. Nekatero šole so nivojsko uro dale v začetek in konec urnika. Tako lahko en učitelj uči oba nivoja. Šole tak način izvedbe utemeljujejo s tem, da učitelj tako bolje spozna dijake, saj se jim v manjših skupinah bolj posveti in tako tudi pri skupnih urah lažje vodi pouk. Menijo tudi, da se dijaki navežejo (navadijo) na enega učitelja (njegov stil, zahteve) in je dijakom lažje. Pa tudi problema z usklajevanjem med različnimi učitelji ni. Šole, kjer različne nivoje poučujejo različni učitelji, pa izbor različnih učiteljev utemeljujejo s tem, da imajo dijaki različne učne stile, da ni nujno, da se s prvim učiteljem dobro razumejo, da vsak učitelj v predmetu daje svoje poudarke ... Menijo, da s tem, ko dijake učijo različni učitelji istega predmeta, pridejo bolj nasproti različnostim dijakov in jim tako omogočajo boljši napredek.

Kar zadeva prenosljivost modelov, so pa mnenja ravnateljev o lastnih izbranih modelih različna, odvisna pa predvsem od:

- števila predmetov, ki jih poučujejo na nivojih,
- vrste diferenciacije,
- fleksibilne izvedbe predmetnika (strnjene oblike, ciklične, skozi vse leto,)
- števila oddelkov,
- prostorskih možnosti,
- kadrov,
- financ.

Pri manj zahtevnih izvedbah prenosljivost na celo šolo, in tudi druge šole, ni problem. Če pa so izpolnjeni tudi drugi pogoji (npr. kadri, prostor...) je možen prenos tudi bolj kompleksnih modelov.

V šolskem letu 2011/12 je bila izvedena tudi aplikacija vprašalnikov za starše in obdelava rezultatov.

Interpretacija rezultatov je opravljena po posameznih področjih. Za vse, v raziskavi uporabljene spremenljivke, so bile najprej s standardnimi postopki izračunane osnovne opisne statistike. V nadaljevanju smo primerjali odgovore staršev glede na šolo, ki jo obiskuje njihov otrok. Statistično značilnost razlik smo preverjali s hi-kvadratom.

Tabela 7: Aritmetične sredine posameznih sklopov

Sklop/dimenzija	M
Komunikacija in sodelovanje s šolo - Učitelji so pripravljani na pogovor o novostih, ki jih s poskusom uvajajo v pouk. - Imam dovolj možnosti, da v šoli postavljam vprašanja, povezana s potekom poskusa. - Šola mi ponuja dovolj možnosti, da se lahko pogovarjam o poteku poskusa.	3,79
Kakovost poučevanja in učenja - Moj otrok rad obiskuje predmete, pri katerih uvajajo novosti. - Učitelji mojega otroka bolj aktivno vključujejo v delo pri predmetih, pri katerih uvajajo novosti. - Predmete, pri katerih uvajajo novosti, se moj otrok raje uči.	3,63
Zadovoljstvo - Moj otrok je zadovoljen s poukom predmetov, pri katerih uvajajo novosti. - O uvedenih novostih se moj otrok rad pogovarja doma.	3,59

Če primerjamo aritmetične sredine ocen po posameznih sklopih, vidimo, da so se starši v večji meri strinjali s trditvami, ki se nanašajo na komunikacijo in sodelovanje s šolo ($M = 3,79$), manj pa s trditvami, ki se nanašajo na kakovost poučevanja in učenja ($M = 3,63$) in na zadovoljstvo ($M = 3,59$) - Tabela 7.

Rezultati kažejo, da je bila večina staršev dijakinj in dijakov, ki obiskujejo šole, vključene v poskus, dobro informirana o poteku poskusa. To velja tudi za pogovore z učitelji o novostih, ki jih uvajajo šole v pouk. Hkrati pa je večina staršev tudi potrdila, da njihovi otroci radi obiskujejo predmete, pri katerih šole uvajajo novosti in so zadovoljni s poukom.

Klub pozitivni naravnosti večine staršev glede poteka poskusa pa rezultati kažejo, da se odgovori staršev glede na šolo statistično značilno ločijo prav v vseh trditvah. To pomeni, da starši zaznavajo delo šol, povezano z uvajanjem poskusa, zelo različno. Ugotovitev pa hkrati opozarja, da so tudi šole k projektu pristopile zelo različno. To ni presenetljivo. Začetki uvajanja poskusa niso bili preprosti. S časom pa so postale vsebinsko-organizacijske rešitve, ki jih uvajajo in razvijajo šole, bolj profilirane in prepoznavne.

Četrti cilj: Vpliv različnih oblik in načinov usvajanja in vrednotenja znanja na motivacijo, učno uspešnost ter odgovornost za učenje

V šolskem letu 2011/12 smo se usmerili na usposabljanje učiteljev za ta element z namenom, da do konca poskusa s podporo strokovnih delavcev ZRSS izoblikujejo modele usvajanja in vrednotenja znanja, ki predstavljajo dodano vrednost obstoječim načinom, in ki jih bo mogoče replicirati.

Učitelji, ki so odgovorni za načrtovanje učnega procesa in pripravo optimalnega učnega okolja, se morajo zato usposobiti za drugačne načine poučevanja, kot so jih bili vajeni doslej (npr. uvedba avtentičnih nalog, sistematično izvajanje medpredmetnih in kurikularnih povezav, interaktivno timsko poučevanje, ipd.) ter nato to svoje znanje v sodelovanju in s podporo svojih kolegov preizkušati v praksi.

Pri elementu usvajanja znanja so šole definirale naslednje cilje:

- bolje povezano znanje, dostopno na prožen način oz. osmišljanje usvojenega znanja (6 šol),
- razvijanje strategij učenja in večja odgovornost do lastnega dela (5 šol),
- večja samostojnost in kritičnost dijakov pri učenju (metaznanje) (3 šole),

- pozitivna prepričanja o sebi kot dijaku (1 šola).

Pri elementu vrednotenja znanja so šole zasledovale naslednje cilje:

- vključevanje samopreverjanja in vrstniškega preverjanja (4 šole),
- priprava opisnih kriterijev in zagotavljanje povratnih informacij v procesu učenja (6 šol),
- izdelava smernic za spremljavo napredka in zapisovanje refleksij (2 šoli),
- načrtovanje in zbiranje dokazov, da posamezni dijaki usvajajo načrtovane cilje (4 šole).

Rezultate prikazujemo glede na kazalnike: (opomba: glede na to, da so šole izbirale različne kazalnike, številka šole pri enem kazalniku ne pomeni iste šole pri drugem kazalniku)

Boljša motivacija za učenje:

- *Šola 1:* analiza vprašalnikov celotne populacije 2. letnikov dijakov o dodani vrednosti tutorstva in zbirnik ocene dijakov o delu tutorjev sta pokazala boljšo motivacijo za učenje zaradi večjega občutka vključenosti v skupnost, pa tudi večjih občutkov varnosti in zaželenosti.
- *Šola 2:* Preko razgovorov z dijaki so ugotovili, da se je zaradi strnjene oblike zvišala njihova motivacija za učenje in da želijo tak način dela še naprej.
- *Šola 3:* z anketnim vprašalnikom, ki ga je izpolnila celotna populacija 2. letnikov, vključenih v poskus, so ugotovili, da dijaki drugačen pristop k ocenjevanju dojemajo kot način, ki zahteva večjo odgovornost dijakov, vendar jim hkrati omogoča usvojiti in izkazovati večjo širino znanja in je zanje manj stresno.
- *Šola 4:* Pri povezavi matematike in ekonomije so opazili večjo motivacijo pri dijakih in izboljšanje njihovega znanja pa tudi manj obremenitev in stresa zaradi skupnega ocenjevanja.
- *Šola 5:* Razgovor učiteljev z dijaki po ekskurziji je pokazal njihovo visoko motivacijo za učenje med ekskurzijo zato, ker so sami sodelovali pri pripravi gradiva ter načrtovali obiske znamenitosti v skladu s svojimi interesi.

Učni uspeh

- *Šola 1:* analiza učnega uspeha je pokazala boljše rezultate in zmanjšanje osipa.
- *Šola 2:* analiza učnega uspeha 2. letnika, ki je bil vključen v poskus, je pokazala visoko povprečno oceno in najmanj izostankov med vsemi 2. letniki na šoli.
- *Šola 3:* s pomočjo razgovora z dijaki so ugotovili, da jim medpredmetna povezava angleščine in knjižničnih znanj prinesla ugotovitev, da je pravilna uporaba virov kompleksnejša in zahtevnejša, kot so sprva mislili, da pa jim vložen trud pomaga k boljšemu znanju in rezultatom pri angleščini in tudi pri drugih predmetih na osnovi boljšega znanja iz uporabe virov.
- *Šola 4:* analiza ankete, ki jo je izpolnilo 116 dijakov, ki so bili vključeni v pouk z avtentičnimi nalogami, je pokazala, da se jih je večina strinjala, da so avtentične naloge dober način širjenja oz. poglobljanja znanja, da so se z njimi naučili več, kot če bi poslušali razlago učitelja, da so z njihovo pomočjo povezali teorijo s prakso. 47% dijakov pa je menilo, da so avtentične naloge tudi dober način preverjanja in ocenjevanja znanja.

Kakovost raziskovalnih nalog in drugih izdelkov

- *Šola 1:* analiza anketnih vprašalnikov celotne populacije dijakov 2. letnikov, ki so bili vključeni v poskus, je pokazala, da dve tretjini dijakov še nista razvili višje samokritičnosti do rezultatov svojega učenja, s pomočjo katere so na šoli nameravali izboljšati kakovost njihovih izdelkov.
- *Šola 2:* tri raziskovalne naloge so bile izbrane za predstavitev na državnem srečanju mladih raziskovalcev, vse tri so bile nagrajene (tri srebrna priznanja); na državnem tekmovanju iz znanja

kemije, matematike in na naravoslovni olimpijadi so se dijaki izjemno izkazali: en dijak je prejel zlato Vegovo priznanje, dva srebrno Vegovo priznanje, dva srebrno Preglovo plaketo, tri dijaki bronasto Preglovo plaketo in en srebrno medaljo na olimpijadi. A lahko rečemo, da je tak dosežek rezultat daljšega procesa, ki se je v fazi poskusa še intenziviral, vključili so več učiteljev.

- Šola 3: analiza projektnih nalog in drugih izdelkov dijakov je pokazala višjo kakovost in višje ocene.

Zadovoljstvo učiteljev

- Šola 1: zapisi refleksij vseh tutorjev o dodani vrednosti tutorstva so potrdili večje zadovoljstvo učiteljev zaradi izboljšanih odnosov z dijaki in medsebojnih odnosov med dijaki, ki so po njihovem doprinesli k boljši kakovosti dela in boljšemu učnemu uspehu.
- Šola 2: izvedli so razgovor z vsemi učitelji, ki so poučevali 2. letnik, ki je bil vključen v poskus – vsi so opazili napredek na ravni komunikacije, argumentacije in samoiniciativnosti pri dijakih, saj so bili le-ti v 1. letniku izrazito tihi in so prepuščali vse odločitve učiteljem.
- Šola 3: Analiza refleksij, ki so jih zapisali učitelji v obliki SWOT analize, je pokazala večje zadovoljstvo učiteljev zaradi povečane samostojnosti in ustvarjalnosti dijakov ter priložnosti za sodelovanje z zunanjimi institucijami in možnostmi za timsko poučevanje, ki je prineslo več sodelovanja med učitelji, opazili pa so tudi težave, ki jih imajo pri ocenjevanju, ker se jim zdi, da je zaradi skupinskega dela težko določiti prispevek posameznika in ga oceniti.
- Šola 4: s pomočjo razgovora z vsemi učitelji, vključenimi v poskus, je bilo ugotovljeno njihovo višje zadovoljstvo z lastnim delom zaradi medpredmetno povezane vsebine in poenotenja meril za ocenjevanje pa tudi zaradi dviga kvalitete znanja dijakov.

3.2. Rezultati samoevalvacije šol

V poglavju predstavljamo rezultate samoevalvacije šol. Samoevalvacijska poročila je v š. l. 2010/11 oddalo vseh 15 šol, ki so v prvem letniku izvajale poskus. Šole so izvajale različno število programskih elementov, tako je:

- 5 šol oddalo poročila o vseh treh programskih elementih
- 6 šol oddalo poročila o 2 programskih elementih in sicer:
 - za pouk na različnih ravneh zahtevnosti in različne oblike in načine usvajanja znanja ter njihovo vrednotenje 3 šole
 - za pouk na različnih ravneh zahtevnosti in fleksibilnost 3 šole
- 4 šole so oddale poročila o enem programskem elementu, in sicer:
 - za pouk na različnih ravneh zahtevnosti 1 šola
 - različne oblike in načine usvajanja znanja ter njihovo vrednotenje 3 šole

V šolskem letu 2011/12 je samoevalvacijska poročila je oddalo vseh 18 šol, ki so v drugem letniku izvajale poskus. Šole so izvajale različno število programskih elementov, tako je:

- 5 šol oddalo poročila o vseh treh programskih elementih
- 3 šole so oddale poročila o 2 programskih elementih in sicer:
 - za pouk na različnih ravneh zahtevnosti in različne oblike in načine usvajanja znanja ter njihovo vrednotenje 2 šoli
 - za pouk na različnih ravneh zahtevnosti in fleksibilnost 1 šola
- 10 šol je oddalo poročila o enem programskem elementu, in sicer:
 - za pouk na različnih ravneh zahtevnosti 8 šol
 - različne oblike in načine usvajanja znanja ter njihovo vrednotenje 2 šoli

V nadaljevanju predstavljamo sklepne ugotovitve po programskih elementih.

Za programski element pouk na različnih ravneh zahtevnosti (**nivojskost**) se je v š.l. 2010/11 odločilo 12 šol: Gimnazija Kranj, Gimnazija Ljutomer, II. Gimnazija Maribor, Ekonomska šola Ljutomer, Gimnazija Nova Gorica, Gimnazija Ravne, Srednja ekonomska in trgovska šola Nova Gorica, Gimnazija in ekonomska šola Sežana, Gimnazija Trbovlje, Gimnazija Slovenj Gradec, Gimnazija Šiška in Gimnazija Vič.

Le dve gimnaziji sta nivojski pouk izvajali le pri enem predmetu (nemščina), ostale pa so nivojski pouk izvajale pri več predmetih (od 2 do 4).

V š. l. 2011/12 so se predhodnim šolam pridružile še štiri: Gimnazija Ledina, Gimnazija Kočevje, Gimnazija Ptuj ter Srednja vzgojiteljska šola in gimnazija Ljubljana.

Le 2 gimnaziji sta nivojski pouk izvajali le pri enem predmetu (matematika), ostale pa so nivojski pouk izvajale pri več predmetih (od 2 do 3, ena šola 8).

Samo izravnalni nivo je izvajala ena šola in sicer pri angleščini in matematiki. Tako izravnalni kot višji nivo so izvajale štiri šole in sicer pri tujih jezikih in matematiki, dve od teh pa tudi pri slovenščini. Ostale šole so v prvem letniku izvajale le višji nivo (nadgrajevanje). Poleg omenjenih predmetov so nivojski pouk izvajali še pri fiziki, kemiji in biologiji.

Etapni cilji, ki so jih šole izbrale za prvo leto izvedbe nivojskega pouka, so bili:

- oblikovanje kriterijev za izbor dijakov v različne skupine;
- uvedba novih metod dela v višjem nivoju;
- oblikovanje urnika, ki bo omogočal prehod dijakov med skupinami;
- uvedba timskega poučevanja v oddelku, ki je vključen v poskus;
- omogočiti dijakom večjo izbirnost;
- dvigniti motivacijo in zadovoljstvo dijakov;
- poglobiti znanje dijakov.

V drugem letu poskusa so dodali nekaj novih etapnih ciljev:

- oblikovanje kriterijev ocenjevanja
- dvig interesa dijakov za določen predmet
- povečanje samoiniciativnosti dijakov
- razvijati sodelovalno učenje
- zmanjšati število negativnih ocen
- zmanjšati število izostankov

Ugotovitve:

- učitelji opažajo večjo motivacijo in tudi večjo angažiranost dijakov;
- učitelji opažajo, da dijaki v vsakem nivoju hitreje napredujejo, ker jih je manj in se jim učitelj lahko bolj posveti;
- učitelj lažje dela v manjši skupini;
- dijaki v izravnalnem nivoju so hitreje napredovali kot dijaki v prejšnjih letih, ko tega ni bilo;
- dijaki v izravnalnem nivoju pridobijo na samozavesti, bolje se počutijo v skupini »enakih« in se tudi ne zanašajo na to, da bodo pravilne odgovore dali »boljši«;

- dijaki sami izražajo večje zadovoljstvo;
- dijakom se zdi pomembno, da je odločitev za nivo prostovoljna, a imajo hkrati možnost posvetovanja z učiteljem;
- dijaki predlagajo, da naj se v osnovnem in višjem nivoju obravnava enaka snov, le različno poglobljeno;
- z izravnalno uro so zadovoljni tudi starši, pravijo, da imajo njihovi otroci pri učenju manj težav in celo boljše ocene kot so pričakovali.

V letu 2011/12 so nekatere ugotovitve enake, dodali pa so še:

- dijaki so bolj samostojni pri iskanju virov
- seminarske in raziskovalne naloge so bolj kvalitetne
- dijaki so v manjših skupinah bolj sproščeni (velja zlasti za osnovni nivo)
- dijaki na višjem nivoju manj izostajajo
- učitelji tudi sami profesionalno napredujejo, ko sodelujejo s kolegi pri načrtovanju in izvedbi pouka, pripravi materialov

Sklepna ocena v letošnjem letu vključuje lanske ugotovitve, je pa nekoliko širša:

- z uvedbo nivojev, izbiro in možnostjo prehodov so zadovoljni tako učitelji, dijaki kot starši
- je veliko usklajevanja tako pri umiku kot samem delu na nivojih
- na nekaterih šolah ugotavljajo boljši učni uspeh
- več je medpredmetnega povezovanja, kar doprinaša k bolj povezanemu znanju dijakov in tudi k boljšemu vzdušju med učitelji
- bolj pazljivo je in bo potrebno načrtovati učni proces (pripravo gradiv, metode dela, kriterijev ocenjevanja), saj vpliva na motiviranost dijakov.

Predlogi za naprej:

Večina timov šol je zapisala, da nimajo posebnih predlogov, saj so zadovoljni. Nekateri pa so zapisali, da bi želeli uvesti več raziskovalnega dela, drugačno vrednotenje na višjem nivoju, pri projektih bodo bolj pozorni na prispevek in vlogo vsakega posameznika in da bi želeli vključiti učitelja tujih jezikov v nejezikovne predmete.

V letošnjem letu lahko k predlogom dodamo: poiskati bo treba več ključnih skupnih tem ter določiti kriterije in opisnike za drugačno vrednotenje na višjem nivoju. V eni šoli ugotavljajo, da bi bilo smiselno povečati aktivno vlogo dijakov pri pripravi gradiv. V drugi šoli razmišljajo o prehodu iz zunanje na fleksibilno diferenciacijo, ponekod pa tudi o bolj načrtnih pogovorih z dijaki in starši o izbiri nivoja. V nekaterih šolah razmišljajo o stnjeni obliki izvedbe dela ur na višjem nivoju.

Za programski element **fleksibilnost** se je v š.l. 2010/11 odločilo osem šol, v š.l. 2011/12 pa 6 šol. Izvedba fleksibilnosti se povezuje ali z izvedbo nivojev ali z različnimi oblikami usvajanja ter vrednotenja znanja. Tako se ta element večkrat kaže v izvedbi obveznih izbirnih vsebin ter projektih dni.

Cilji, ki so jih vodili pri izvedbi tega elementa, so se nanašali predvsem na lažje usklajevanje dela šole, pa tudi na usklajevanje predznanj in povezovanje predmetov, pestrost metod, uvedbo manjših skupin ter lažje usvajanje znanja.

Celoletno fleksibilno organizacijo pouka so v prvem letu izvajale 4 šole:

- Šola 1: Fleksibilnost je izvajala pri športni vzgoji, informatiki in fiziki. S tem je dosegla lažje usklajevanje šolskih in športnih obveznosti ter lažje usvajanje znanja iz fizike.
- Šola 2: Fleksibilnost močno povezuje z nivojskostjo. Nivojsko obliko pouka je imela le pri enem predmetu. Glavni smisel fleksibilne organizacije pouka pa vidi v izdelavi prijaznega urnika za dijake in učitelje.
- Šola 3: Je ugotovila, da je pri predmetih, ki imajo eno ali dve uri tedensko modularna izvedba predmetnika zelo učinkovita.
- Šola 4: Je izvajala fleksibilnost v obliki vzporedne obravnave učne snovi pri slovenščini, zgodovini, glasbi in umetnostni zgodovini. Fleksibilno obliko je šola uvedla tudi pri psihologiji v prvem letniku. Dijakom so bila posredovana temeljna psihološka znanja. Cilj je bil doseči uporabno vrednost znanj in večjo aktivnost dijakov.

V š.l. 2011/12 je celoletno fleksibilno organizacijo pouka je izvajalo 5 šol, ena pa v strnjeni obliki ob koncih tedna in projektne tednu.

Šola 1: izvaja fleksibilnost z medpredmetnim poučevanjem naravoslovnih predmetov (kemija, fizika, biologija) strnjeno 3 dni v Trenti, in po nekaj ur ob koncu tedna. Z izvedbo so zelo zadovoljni tako dijaki kot učitelji. Dijaki so pokazali več zanimanja za naravoslovje, so tudi bolj samostojni pri delu.

Šola 2: šola izvaja 4 vsebinske sklope (naravoslovni, družboslovni, jezikovni in podjetniški), vsi potekajo istočasno en dan po 3 ure. Poleg tega izvajajo še delo na terenu, raziskovalni tabor. Dijaki so zadovoljni, saj izbirajo po interesih, menijo, da lažje povezujejo teorijo in prakso, ure so bolj sproščene. So pa po 3 urah tako intenzivnega dela kar utrujeni. Učitelji so zadovoljni, ker tako vzpostavijo bolj osebni odnos z dijaki, delo je tudi za njih bolj zanimivo, omogoča več kreativnosti, več sodelujejo s kolegi. Dijaki se navajajo na bolj samostojno delo, hkrati pa tudi na večjo odgovornost pri skupinskem delu.

Šola 3: je ugotovila, da je pri predmetih, ki imajo eno ali dve uri tedensko modularna izvedba predmetnika zelo učinkovita. Tako izvajajo del predmetov v strnjeni obliki v prvem polletju, drug del predmetov pa v drugem polletju. Ti predmeti so: zgodovina, geografija, LU, glasba, biologija, kemija, fizika in informatika. Fleksibilni predmetnik podpirajo vsi učitelji, razen geografinje, ki meni, da slabo vpliva na trajnost znanja. Dijaki tak urnik podpirajo v 79%, prepričani so, da se na ta način več naučijo, saj se posameznim predmetnim področjem bolj posvetijo. Všeč jim je, da je hkrati manj predmetov na urniku. Tudi primerjava učnega uspeha in prisotnosti dijakov tega oddelka s paralelko je pokazala, da so pri vseh predmetih dosegli višjo povprečno oceno in bili v višjem odstotku prisotni pri pouku dijakov oddelka v poskusu.

Šola 4: je izvajala fleksibilnost v obliki medpredmetnega projektne tedna – družboslovni sklop in naravoslovni sklop. Izvajajo tudi premik fizike iz 1. v 2. letnik, premik psihologije iz 2. letnika v 1. letnik ter drugačno razporeditev števila ur za zgodovino. Cilj teh različnih oblik je doseči večjo uporabno vrednost znanj in večjo aktivnost dijakov ter zmanjšano obremenjenost.

Dijaki v večini menijo, da jim je tak način povezovanja (zgodovina, slovenščina, umetnostna zgodovina, glasba) pomagalo pri razumevanju. S premikom fizike se strinja kar 89% dijakov. Menijo, da jim je to omogočilo lažje razumevanje fizike zaradi večjega predhodnega znanja matematike. Poleg tega doživljajo fiziko kot zahteven predmet in se jim zdi v redu, da ga v prvem letniku ni, saj je prehod iz OŠ v SŠ že tako zahteven. Dva dijaka pa sta opozorila, da je ravno zato, ker je fizika zahtevna, možno, da bosta imela slabšo oceno v četrtem letniku, uspeh v tem letniku pa šteje k točkam za vpis. S premikom je zelo zadovoljne učitelj fizike, prepričan je, da je znanje dijakov zdaj bolj poglobljeno.

Šola 5: fleksibilnost je izvajala pri športni vzgoji, fiziki in glasbi. Gre za modularno izvedbo. S tem je dosegla lažje usklajevanje šolskih in športnih obveznosti ter lažje usvajanje znanja iz fizike. Oba učitelja sta nadvse zadovoljna z uvedbo teh sprememb; prav tako so zadovoljni dijaki, ki so lažje usklajevali obveznosti, pa tudi fiziko so se lažje učili, ker so imeli več znanja matematike.

Šola 6: v fleksibilno izvedbo so vključeni predmeti ke, bi, fiz, zgod, geo, v 2.1 pa tudi informatika. Izvajajo strnjene oblike pouka glede na učne sklope, ciklično skozi vse leto. Dijaki z medpredmetno zasnovanimi naravoslovnimi dejavnostmi pridobijo znanja, spretnosti in veščine ter razvijajo ključne generične kompetence pri več gimnazijskih predmetih. Z usklajenim mentorskim vodenjem oz. timskim poučevanjem so zmanjšali obremenjenost dijakov vsaj pri projektnih nalogah. Pri dijakih ugotavljajo povečano motivacijo za učenje naravoslovnih predmetov in informatike.

Želeli so doseči tudi več sodelovanja med učitelji ter poenotenje meril za ocenjevanje pri različnih učiteljih istih predmetov, kar jim je uspelo pri matematiki, kemiji in fiziki.

Ugotovitve, ki so jih zapisali:

- premik predmetov vpliva na uspešnejše delo;
- učenje je bolj sproščeno v strnjenih oblikah pouka;
- dosegli so večjo vsebinsko usklajenost in osmislitev znanja;
- dijaki so zadovoljni s pestrimi metodami oziroma izvedbo pouka izven šole;
- dijaki so zadovoljni tudi zato, ker so s premikom predmetov lažje usvajali znanja in so bili bolj uspešni
- zadovoljstvo z urnikom je bilo večje tako pri dijakih kot učiteljih.

V š.l. 2011/12 lahko dodamo še naslednje ugotovitve:

- dijaki so manj obremenjeni, ker imajo manj predmetov na dan
- zadovoljstvo z urnikom je bilo večje tako pri dijakih kot učiteljih
- učitelji ugotavljajo, da se morajo na različne oblike dela več pripravljati in usklajevati s kolegi, a je fleksibilna izvedba pouka tudi za njih zanimiva, spodbuja kreativnost pri njih in dijakih

Predlogi za spremembe: šole jih ne navajajo, ker so zadovoljne. Ugotavljajo le, da se je teh oblik potrebno lotiti premišljeno, saj nekatere potegnejo za seboj tudi finance, neenakomerno obremenjenost posameznih učiteljev...

Za programski element **drugačne oblike usvajanja in vrednotenja znanja** se je v š. l. 2010/11 odločilo 11 šol, v š.l. 2011/12 pa 9 šol. Tehniška gimnazija se je tega elementa lotila na specifičen način. Izbrani programski element se imenuje tutorstvo. Glavni cilj tutorjev je bil izdelava novih učnih načrtov za izbirne predmete. Dosegli so ga le delno. So pa v drugem letu pripravili načrt dela tutorja. Drugi cilj pa je bil vrednotenje OIV. V preteklem šolskem letu kriteriji vrednotenja še niso bili izdelani, je pa bila izvedena šola v naravi v kateri je bil predstavljen nov način izvajanja in vrednotenja OIV (s pomočjo vprašalnikov).

Druge šole, ki so izvajale ta programski element, so:

- Šola 1: Področji spremljanja sta bili angleščina kot prvi tuji jezik in nemščina kot drugi tuji jezik. Šola se je osredotočila na vrstniško ocenjevanje, samoocenjevanje, sodelovalno učenje ter izdelavo zbirnika dosežkov. Ugotovljeno je bilo, da vrstniško ocenjevanje in samoocenjevanje zahtevata več priprav in urjenja, da bi dijaki sami lahko ocenjevali lastne in vrstnikove dosežke.

- Šola 2: Usmerila se je na spremljavo nemškega jezika. Vrednotenje znanja je potekalo s pomočjo identičnih Testov z dodatno nalogo, ki so jo najboljše reševali dijaki ki so obiskovali poudarjeni nivo.
- Šola 3: Pri nekaterih predmetih so bile uvedene alternativne oblike ocenjevanja (portfolio, nova reovalnica). Narejeno je bilo veliko projektnih in raziskovalnih nalog. Motivacija dijakov in učiteljev se je povečala.
- Šola 4: Cilj je bil razvijanje natančnosti pri razbiranju informacij ter razvijanje samokritičnosti pri ocenjevanju. Ugotovljena je bila precejšnja nepazljivost in nekritičnost dijakov (pri samoocenjevanju, vrstniškem ocenjevanju in ocenjevanju učiteljev).
- Šola 5: Programski element se ne izvaja celo šolsko leto, ampak le v zvezi s pripravo in izvedbo strokovnih ekskurzij ter med projektnim tednom. Med temi dejavnostmi dijaki izpolnijo delovne liste, ki so potem ocenjeni.
- Šola 6: Področje spremljanja so medpredmetna znanja. To spremljanje je le občasno, ko so organizirane ekskurzije, po kateri se izdelajo seminarske naloge, ki so predstavljene pri pouku in potem ocenjene.
- Šola 7: Področja spremljanja: kemija-biologija, matematika-ekonomija, knjižnično informacijska znanja - angleščina. Gre za tri sklope medpredmetni h sodelovanj. Ta povezovanja so imela pozitiven odmev v smislu večje motivacije in razumevanja znanja.
- Šola 8: Poudarek je bil pri učenju samoocenjevanja in ocenjevanja vrstnikov pri matematiki. Dijaki so ugotovili, da nov način ocenjevanja zahteva več učenja in večjo odgovornost do učenja.
- Šola 9: Ta programski element je bil uvajan le občasno med ekskurzijami in projektnimi dnevi. Večina dijakov je to obliko usvajanj a znanja sprejela pozitivno.
- Šola 10: Programski element poteka v zvezi integrativnim kurikulum: Šport+biologija, kemija fizika in zgodovina in to občasno v okviru priprave projektnih in seminarskih nalog. Zanimiv poskus, ki pa je pokazal, da manjka učnih ur za teoretični del športne vzgoje.
- Šola 11: Programski element je potekal v povezavi z medpredmetno zasnovanim projektnim delom pri pouku naravoslovnih predmetov v povezavi z informatiko. Delo je potekalo preko izdelave projektnih nalog, ki so bile analizirane in tudi ocenjene.

V š. l. 2011/12 je izvedba na ostalih šolah potekala:

- Šola 2: Cilj uvedenih alternativnih oblik ocenjevanja (portfolio, nova reovalnica) je bil razvoj kritičnega mišljenja. Narejeno je bilo veliko projektnih in raziskovalnih nalog, ki so kompleksne, medpredmetne. Opisniki in področja ocenjevanja so pripravljene. Učitelji opazajo pri dijakih napredek v komunikaciji in ravni argumentacije. Povečala se je tudi motivacija dijakov in učiteljev.
- Šola 3: Cilj je bil razvijanje natančnosti pri razbiranju informacij ter razvijanje samokritičnosti pri ocenjevanju. V tem letu so se dela lotili bolj sistematično, učitelji so bolj pozorni na sestavo testnih nalog in delovnih listov. Sodelujejo učitelji LU, angleščine, biologije in kemije. Dijaki so še vedno premalo samokritični, a glede na lani je napredek opazen. Tudi učitelji so v procesu pridobili, saj so poglobili teoretična znanja.
- Šola 4: področje spremljanja so medpredmetna znanja. To spremljanje je le občasno, ko so organizirane ekskurzije ali projektni teden, po katerih se izdelajo seminarske naloge (ali drugačni izdelki, npr. film, CD), ki so predstavljene pri pouku in potem ocenjene. Imajo še težave pri opredeljevanju kriterijev.

- Šola 5: S ciljem razvoja kritičnega mišljenja pri dijakih in razvijanja njihove osebnostne, medkulturne, družbene in državljanske kompetence želijo, da bi dijaki vodili osebne mape napredka; pripravili so opisnike za vodenje mape.
- Šola 6: poudarek je bil pri učenju samoocenjevanja in ocenjevanja vrstnikov pri matematiki in angleščini. Dijaki so ugotovili, da nov način ocenjevanja zahteva več učenja in večjo odgovornost do učenja. Glede na lanske izkušnje so učitelji pripravili opisne kriterije, jih predebatirali z dijaki; tudi učne teme so zožili. Debate z dijaki vzamejo veliko časa, a dijaki s tem pridobivajo kritičnost, krepijo odgovornost do znanja.
- Šola 7: cilj v tem šolskem letu je bil oblikovanje avtentičnih nalog in jasnih opisnih kriterijev vrednotenja znanj avtentičnih nalog. Večina dijakov je to obliko usvajanja znanja sprejela pozitivno.
- Šola 8: cilji, ki jih šola zasleduje v poskusu so učenje učenja oz. usposabljanje dijakov za uporabo iskalnih strategij pri delu s tiskanimi in elektronskimi viri in osmišljanje in povezovanje znanja naravoslovja pri dijakih. Tam, kjer so izpeljali teme medpredmetno in v obliki avtentičnih nalog, pri ocenjevanju ni bilo negativnih ocen.
- Šola 9: Programski element je potekal v povezavi z medpredmetno zasnovanim projektnim delom pri pouku naravoslovnih predmetov v povezavi z informatiko. Delo je potekalo preko izdelave raziskovalnih nalog, ki so bile analizirane in tudi ocenjene. Izdelali so opisnike in kriterije za ocenjevanje nalog ter navodila za zapis naloge. Pripravljena je projektna mapa, s katero dijaki sledijo svojemu delu, hkrati pa tudi učitelji dobijo vpogled v proces dela. V to mapo morajo dijaki zapisati tudi refleksijo o lastnem učenju.

Ugotovitve v š. l. 2010/11 in 2011/12:

- dijaki menijo, da je ocenjevanje drugih odgovorno in se morajo sami veliko več učiti, če želijo vrstnike oceniti
- dijaki so bolj aktivni, bolj poslušajo, se vključujejo
- učitelji menijo, da so dijaki pri ocenjevanju drugih manj kritični, pri ocenjevanju samega sebe pa bolj
- med učitelji je potrebno veliko usklajevanj
- izboljšala se je komunikacija med učitelji pa tudi med učitelji in dijaki

Predlogi:

- potrebno bo dopolniti kriterije za ocenjevanje
- izboljšati koordinacijo

V š.l. 2011/12 sta zgomnji ugotovitvi isti, dodali pa so še:

- potrebno bo dopolniti opisnike in kriterije za ocenjevanje
- ponekod bo potrebno jasneje določiti cilje
- predlagajo vključitev še drugih predmetov

Šole so podatke zbirale na različne načine, večinoma so bili vključeni dijaki in učitelji, nekatere pa so vključile tudi starše.

Tabela 8: Uporabljene metode v š. l. 2010/11

Metode	Učitelji	Dijaki	Starši
--------	----------	--------	--------

intervju	4x	1 x	1 x
vprašalnik/anketa	6x	12x	2x
refleksija (pisna, ustna)	1x	2x	
dokumentacija/evidence		3x	1 x
diagnostični testi znanja		4x	

Tabela 9: Uporabljene metode v š.l. 2011/12

Metode	Učitelji	Dijaki	Starši
intervju	4x	2x	1x
vprašalnik/anketa	3x	15x	2x
refleksija (pisna, ustna)	7x	2x	
dokumentacija/evidence		8x	1x
diagnostični testi znanja		2x	
SWOT	1x		

V eni šoli so podatke o pouku zbrali tudi s hospitacijo ravnatelja.

4. SKLEPI IN PREDLOGI

4.1. Povzetek in sinteza ugotovitev

Šolsko leto 2010/11

Za prvi, drugi in četrti cilj še nimamo ugotovitev, predstavljamo pa povzetke ugotovitev za tretji cilj. Ugotovljamo, da so šole resno in odgovorno pristopile k izvajanju poskusa. Na vseh šolah je šolska klima odprta. S potekom poskusa so zadovoljni dijaki in učitelji. Dijaki izražajo visoko stopnjo aspiracije, imajo pozitiven odnos do šole in ustrezno učno motivacijo in učno vedenje.

Nivojski pouk (zunanja in fleksibilna diferenciacija) je s strani šol (učitelji in dijaki) sprejet pozitivno. Tako učitelji opažajo večjo motivacijo in tudi večjo angažiranost dijakov pri pouku in njihovo hitrejše napredovanje pri usvajanju snovi. To povezujejo tudi z delom v manjših skupinah, v katerih se učitelji dijakom lahko bolj posvetijo, upoštevajo njihove zmožnosti in interese ter tako izboljšajo kvaliteto dela.

Prav tako so bili zelo zadovoljni učitelji in dijaki, ki so bili vključeni v izravnalni nivo, saj je ta neposredno prispeval k izboljšanju učnega uspeha, samozavesti in boljšem počutju v skupini »enakih« in se tudi ne zanašajo na to, da bodo pravilne odgovore dali »boljši«. Z izravnalno uro so zadovoljni tudi starši, ki pravijo, da imajo njihovi otroci pri učenju manj težav in celo boljše ocene kot so pričakovali.

Dijaki so glede nivojev še posebej izpostavili kot pomembno, da je odločitev za nivo prostovoljna ter da imajo hkrati možnost posvetovanja z učiteljem.

Za višji nivo je večina učiteljev pripravila posebna gradiva, za osnovni nivo pa zgolj občasno. Glede načina ocenjevanja pri nivojih ni sprememb – učitelji ocenjujejo znanje kot običajno, to je ustno in pisno. Nivoje ocenjujejo z enotnimi ali različnimi preizkusi. Ponekod pripravijo samostojna preizkusa, večinoma pa pisnim preizkusom dodajo nekaj nalog iz višjega nivoja (naloge na višji taksonomski ravni) ali pa naloge iz izbirnega dela. Te naloge omogočajo doseči več kot 100% točk. V teh primerih učitelji ne konkretizirajo, kako lahko dijak uporabi »bonus točke«, nakazujejo pa, da uspešno reševanje težjih nalog spodbuja pozitivno samopodobo in je v funkciji samorefleksije. Samo v enem primeru učitelj konkretno navaja, da lahko dijak uporabi bonus v primeru, ko je med oceno.

Učitelji so imeli pripombe v zvezi z nivojskostjo le glede urnika, ki se je na večini šol poslabšal v smislu podaljšanja pouka.

Fleksibilnost pri organizacija pouka je tudi ocenjena pozitivno. Učitelji ocenjujejo, da je premik predmetov vpliva na uspešnejše delo, da je učenje bolj sproščeno v strnjениh oblikah pouka, da so dosegli večjo vsebinsko usklajenost in osmislitev znanja. Dijaki so zadovoljni s pestrimi metodami oziroma izvedbo pouka izven šole. Zadovoljni so tudi zato, ker so s premikom predmetov lažje usvajali znanja in so bili bolj uspešni. Prav tako je zadovoljstvo z urnikom bilo večje tako pri dijakih kot učiteljih.

Šolsko leto 2011/12

V letu 2011/12 smo preverjali vse štiri cilje: kako možnost izbire nivojev zahtevnosti vpliva na razvoj večje odgovornosti dijakov za lastno znanje, kakšen je učinek različnih izvedb predmetnika in fleksibilne organizacije pouka na znanje ter vpliv različnih oblik usvajanja in vrednotenja znanja na motivacijo in učno uspešnost dijakov.

Iz odgovorov dijakov ugotavljamo, da se z možnostjo delitve v nivoje večinoma strinjajo, ker je pouk prilagojen njihovim sposobnostim, delo lažje poteka, profesor ima zanje več časa. Zdi se jim pomembno, da tako lažje dobijo dodatno/poglobljeno razlago. Pri pouku se dobro počutijo, menijo, da je postavljanje vprašanja in idej zaželeno, učitelji vključujejo vprašanja, ki jih spodbujajo k samostojnemu razmišljanju. Ugotavljamo tudi, da v odgovorih dijakov obstajajo statistično pomembne razlike tako med šolami kot med predmeti.

Odgovori dijakov kažejo na bolj skromno storilnostno motivacijo za uspeh dijakov, kar tudi kaže na razmeroma nizko pripravljenost na tveganje. Višje so dijaki ocenili sklop trditev, ki so se nanašale na samovrednotenje, kar nakazuje, da merila, po katerih ocenjujejo sami sebe, ne povezujejo vedno z učno uspešnostjo. Uspehi v šoli so jim malenkost manj pomembni, kot uspehi na drugih področjih življenja. Najbolje pa so dijaki ocenili sklop, ki se je nanašal na pričakovanje uspeha, kar kaže na to, da imajo anketirani dijaki zaupanje v lastne sposobnosti in v splošnem niso zadovoljni s povprečnimi dosežki.

Izvedbo nivojskega pouka so pozitivno ocenili tudi učitelji, saj so večinoma zadovoljni ali celo zelo zadovoljni s to možnostjo. Menijo, da so dijaki bolj motivirani za delo, kar omogoča bolj poglobljeno delo, da lahko dijakom prilagodijo pouk in zahtevnost nalog njihovim sposobnostim, hkrati pa tudi učitelju omogoča večjo avtonomnost.

Ravnatelj menijo, da poskus in uvedba pouka predmetov na dveh nivojih na vsebinski ravni prinaša v kolektive več sodelovanja med učitelji, skupnega načrtovanja, usklajevanja glede ciljev, metod, gradiv ... vse skupaj pa ugodno vpliva na šolsko klimo. Ocenjujejo, da se v procesu sodelovanja učitelji bolje

spoznavajo med seboj, bolje spoznavajo delo kolega, si izmenjujejo izkušnje. Na organizacijski ravni so na nekaterih šolah morali več pozornosti posvetiti urnikom.

Podatke o učnem uspehu smo zbrali in obdelali za angleščino, matematiko, nemščino in slovenščino. Za vse predmete velja, da je delež odlično ocenjenih in prav dobrih dijakov najvišji v skupini z višjim nivojem, delež zadostnih in negativno ocenjenih pa v skupini z osnovnim nivojem.

Rezultati so pričakovani, a same številke ne povedo dovolj o znanju dijakov, saj učitelji v intervjujih in samoevalvacijskih poročilih sporočajo, da je znanje dijakov, ki obiskujejo nivojski pouk »drugačno«, »bolj kvalitetno«, »bolj povezano«.

Glede prisotnosti pri pouku ugotavljamo, da je, primerjalno med predmeti, največ izostankov pri matematiki. Primerjalno med nivoji je izostankov več v osnovnem nivoju pri vseh predmetih.

O učinku različnih izvedb predmetnika in fleksibilne organizacije pouka smo podatke zbrali na šestih šolah v pogovorih z ravnatelji in vodji timov. Pristopi šol so zelo različni, od izvedb predmetov v strnjjenih oblikah (projektno ali glede na polletje) do premika predmetov med letniki. Ravnatelji in vodje so z izvedbami zadovoljni, menijo, da so tudi učitelji in dijaki. Jih pa zanimajo izkušnje drugih šol.

Tretji cilj je bil temeljito obravnavan v lanskem šolskem letu. Letos smo ugotavljali razloge in utemeljitve za uvedbo izbrane oblike diferenciacije in možnost prenosljivosti modela. Zanimala pa so nas tudi mnenja staršev.

Ugotavljamo, da ima vsaka šola argumente za izbrano obliko diferenciacije in izbora števila učiteljev, ki poučujejo predmet.

Kar zadeva prenosljivost modelov, so pa mnenja ravnateljev o lastnih izbranih modelih različna in njihovi prenosljivosti, odvisna pa predvsem od:

- števila predmetov, ki jih poučujejo na nivojih,
- vrste diferenciacije,
- fleksibilne izvedbe predmetnika (strnjene oblike, ciklične, skozi vse leto,)
- števila oddelkov,
- prostorskih možnosti,
- kadrov,
- financ.

Rezultati anketiranja staršev kažejo, da je bila večina staršev dijakinj in dijakov, ki obiskujejo šole, vključene v poskus, dobro informirana o poteku poskusa. To velja tudi za pogovore z učitelji o novostih, ki jih uvajajo šole v pouk. Hkrati pa je večina staršev tudi potrdila, da njihovi otroci radi obiskujejo predmete, pri katerih šole uvajajo novosti in so zadovoljni s poukom.

Klub pozitivni naravnosti večine staršev glede poteka poskusa pa rezultati kažejo, da se odgovori staršev glede na šolo statistično značilno ločijo prav v vseh trditvah. To pomeni, da starši zaznavajo delo šol, povezano z uvajanjem poskusa, zelo različno. Ugotovitev pa hkrati opozarja, da so tudi šole k projektu pristopile zelo različno.

Pri četrtem cilju nas je zanimal vpliv različnih oblik usvajanja in vrednotenja znanja na motivacijo, učni uspeh in tudi zadovoljstvo učiteljev. Ta element izvaja 9 šol. Lahko povzamemo:

- boljšo motivacijo za učenje ugotavlja 5 šol,
- višji učni uspeh in manj izostankov ugotavljajo 4 šole,
- zadovoljstvo učiteljev ugotavljajo 4 šole (npr. dijaki so bolj aktivni, opazen je napredek v komunikaciji dijakov, učitelji več sodelujejo med seboj).

4.2. Ocena doseganja standardov znanja

Na koncu poskusa prve vpisne generacije bomo primerjali njihove rezultate na maturi z rezultati kontrolne skupine šol.

4.3. Predlogi za morebitne spremembe

Predlogov za spremembe poteka poskusa šole niso posredovale, prav tako tudi na Zavodu za šolstvo v tej fazi nimamo predlogov za spremembe.

Predlogi, ki so jih navedle šole v samoevalvacijskih poročilih, se bolj nanašajo na organizacijske rešitve na ravni šole.

5. POROČILO O PORABLJENIH FINANČNIH SREDSTVIH

V okviru projekta Posodobitev kurikularnega procesa na osnovnih šolah in gimnazijah je bila za »Preverjanje nekaterih elementov gimnazijskega programa s poskusom« sklenjena mrežna pogodba med ZRSS in 19. šolami.

Za šole v poskusu je bilo v šolskem letu 2010/2011 namenjenih 281.128,04 EUR, porabljenih pa 222.147,11 EUR (79 %).

Tabela 10: Pregled porabljenih sredstev po šolah

	Šola / partner	Plan 2010/2011	Poraba 2010/2011	% porabe
1	Ekonomska šola Murska Sobota	24.572,40	10.487,15	43
2	Elektrotehniško-računalniška strokovna šola in gimnazija	8.707,50	8.707,48	100
3	Gimnazija in ekonomska srednja šola Trbovlje	17.039,69	16.545,49	98
4	Gimnazija Nova Gorica	21.471,40	8.999,90	42
5	Gimnazija Šiška	16.950,60	16.948,80	100
6	II. Gimnazija Maribor	22.202,22	25.017,70	112
7	Srednja ekonomska in trgovska šola Nova Gorica	17.001,55	16.987,17	100
8	Šolski center Ravne na Koroškem	18.743,63	13.349,44	71
9	Šolski center Slovenj Gradec	18.220,60	16.395,91	90
10	Šolski center Srečka Kosovela Sežana	20.777,50	20.102,26	96
11	Gimnazija Bežigrad	1.938,87	0,00	0
12	Gimnazija Franca Miklošiča Ljutomer	14.995,05	12.728,52	85
13	Gimnazija Kranj	13.513,85	2.971,10	22
14	Gimnazija Ledina	8.707,50	7.218,37	83
15	Gimnazija Moste, Ljubljana	8.707,50	8.608,54	99
16	Gimnazija Vič	18.204,48	11.288,73	62
17	Gimnazija Ptuj	10.838,70	9.005,92	83
18	Gimnazija Kočevje	9.827,50	9.008,52	92
19	Srednja vzgojiteljska šola in gimnazija Ljubljana	8.707,50	7.776,11	89
	Skupaj	281.128,04	222.147,11	79

Šole so denar namenile za razvojno raziskovalno nalogo v projektu, in sicer za:

- plače zaposlenih (z davki in prispevki) in druga povračila stroškov dela – zaposlitev na projektu ali povračilo dodatka za delovno uspešnost iz naslova povečanega obsega dela učiteljem in drugim zaposlenim, ki so sodelovali pri organizaciji in izvedbi poskusa;
- izdatke za službena potovanja – povračilo prevoznih stroškov učiteljem in drugim zaposlenim za udeležbo na usposabljanjih.

Za ZRSS je bilo za delo v poskusu porabljenih 5.242,70 EUR:

- za podjemne pogodbe – 3.819,46 EUR

- za izdatke za službena potovanja – 1.316,44 EUR (udeležba na usposabljanjih, svetovanje šolam) - kava in sok na usposabljanjih – 106,80 EUR.

Šolsko leto 2011/12

V okviru projekta *Posodobitev kurikularnega procesa na osnovnih šolah in gimnazijah* je bila za »Preverjanje nekaterih elementov gimnazijskega programa s poskusom« (v nadaljevanju poskus) sklenjena mrežna pogodba med ZRSS in 19. šolami. Gimnazija Bežigrad je 11. 11. 2011 odpovedala sodelovanje v poskusu.

Za šole v poskusu je bilo v šolskem letu 2011/2012 namenjenih 308.736,62 EUR, porabljenih pa 308.733,49 EUR (100 %).

Tabela 11: Pregled porabljenih sredstev po šolah.

	Šola / partner	Plan 2011/2012	Poraba 2011/2012	% porabe
1	Ekonomska šola Murska Sobota	29.680,80	30.309,01	102%
2	Elektrotehniško-računalniška strokovna šola in gimnazija	10.449,00	10.446,58	100%
3	Gimnazija in ekonomska srednja šola Trbovlje	22.182,92	22.399,21	101%
4	Gimnazija Nova Gorica	23.793,40	22.301,91	94%
5	Gimnazija Šiška	16.486,20	16.485,19	100%
6	II. Gimnazija Maribor	25.011,84	25.079,74	100%
7	Srednja ekonomska in trgovska šola Nova Gorica	14.725,99	14.908,72	101%
8	Šolski center Ravne na Koroškem	23.886,86	23.886,83	100%
9	Šolski center Slovenj Gradec	17.756,20	17.699,42	100%
10	Šolski center Srečka Kosovele Sežana	17.875,00	16.930,39	95%
11	Gimnazija Franca Miklošiča Ljutomer	20.625,90	20.493,87	99%
12	Gimnazija Kranj	15.487,55	16.935,43	109%
13	Gimnazija Ledina	10.681,20	10.655,26	100%
14	Gimnazija Moste, Ljubljana	5.805,00	5.805,00	100%
15	Gimnazija Vič	18.993,96	19.732,54	104%
16	Gimnazija Ptuj	12.812,40	12.725,79	99%
17	Gimnazija Kočevje	11.801,20	11.793,08	100%
18	Srednja vzgojiteljska šola in gimnazija Ljubljana	10.681,20	10.145,52	95%
	Skupaj	308.736,62	308.733,49	100%

Šole so denar namenile za razvojno raziskovalno nalogo v projektu, in sicer za:

- plače zaposlenih (z davki in prispevki) in druga povračila stroškov dela – zaposlitev na projektu ali povračilo dodatka za delovno uspešnost iz naslova povečanega obsega dela učiteljem in drugim zaposlenim, ki so sodelovali pri organizaciji in izvedbi poskusa
- izdatke za službena potovanja - povračilo prevoznih stroškov učiteljem in drugim zaposlenim za udeležbo na usposabljanjih.

Za ZRSS je bilo za delo v poskusu porabljenih 19.255,34 EUR, in sicer za:

- plače zaposlenih (z davki in prispevki) in druga povračila stroškov dela – zaposlitev na projektu ali povračilo dodatka za delovno uspešnost iz naslova povečanega obsega dela učiteljem in drugim zaposlenim, ki so sodelovali pri organizaciji in izvedbi poskusa – 13.990,29 EUR
- za podjemne pogodbe – 3.990,96 EUR
- za izdatke za službena potovanja – 985,88 EUR (udeležba na usposabljanjih, svetovanje šolam)

- kava in sok na usposabljanjih – 240,20 EUR
- DDV (davek na dodano vrednost) – 48,04 EUR.

6. PRILOGE

PRILOGA 1: Aktivnosti Zavoda RS za šolstvo

Aktivnosti Zavoda RS za šolstvo so v letu 2010/11 potekale v skladu s Pravilnikom o posodabljanju vzgojno-izobraževalnega dela, pravili ESS financiranja, načrtom za poskusno izvajanje, sklepom o uvedbi poskusa »Preverjanje nekaterih elementov gimnazijskega programa s poskusom« in strokovnimi smernicami ter na različnih področjih in z različnimi ciljnim publikami, ki so bili določeni s poskusom.

V času priprave, uvedbe in izvajanja poskusa je Zavod RS za šolstvo izvedel aktivnosti v pomoč šolam in sicer:

- a) september 2009: srečanja z ravnatelji in vodji šolskih projektnih timov (ŠPT) vseh šol na OE Zavoda RS za šolstvo z namenom priprave metodologije projekta
- b) oktober – december 2009: svetovanje šolam (predstojniki ali tim Zavoda RS za šolstvo), priprava mrežne pogodbe in finančnega načrta za vsako šolo
- c) september 2010: delovno srečanje z ravnatelji šol (vloga šol in vloga Zavoda RS za šolstvo, predstavitev načrta za izvedbo poskusa, organizacijski in finančni vidiki izvedbe)
- d) oktober 2010: priprava opornih točk za pripravo koncepta posameznega elementa poskusa
- e) oktober 2010: priprava Tabele za vnos podatkov o izvedbenem načrtu poskusa
- f) november – januar: pomoč šolam, svetovanje
- g) november – december 2010: izvedba intervjujev (predstojnik-ravnatelj)
- h) december 2010: prvo delovno srečanje s ŠPT (vloga timov, potek analize stanja)
- i) januar 2011: delovno srečanje z računovodji
- j) januar 2011: usklajevalni sestanek z ravnatelji šol, ki so z izvedbo poskusa vstopile leto kasneje
- k) januar 2011 in marec 2011: delovno srečanje z učitelji predmetov, ki izvajajo pouk predmeta na različnih ravneh zahtevnosti (Teoretični koncepti ravni zahtevnosti, delo v predmetnih skupinah s predmetnimi svetovalci)
- l) maj 2011: priprava opornih točk za pripravo koncepta ravni zahtevnosti
- m) maj 2011: drugo srečanje s ŠPT (usposabljanje za samoevalvacijo)
- n) maj 2011: izvedba pogovora z ravnatelji tistih šol, ki izvajajo element fleksibilnosti
- o) maj 2011: priprava predloge za samoevalvacijsko poročilo
- p) september 2011: usposabljanje ŠPT in učiteljev tistih šol, ki izvajajo element Različne oblike in načini usvajanja znanja ter njihovo vrednotenje (Sodobni trendi na področju vrednotenja znanja)
- q) oktober 2011: izvedba intervjujev z učitelji predmetov, ki so se v prvem letniku izvajali na različnih ravneh zahtevnosti (predmetni svetovalci)

Svetovanje šolam je potekalo tako, da smo za vsako šolo določili skrbnika – predstojnika OE zavoda RS za šolstvo. Predstojniki so praviloma skrbeli za šole iz svoje OE (v OE LJ: 9 šol, OE MB: 2 šole, OE NG: 2 šole, OE KP 1 šola, OE KR: 1 šola, OE SG: 2 šoli in OE MS: 2 šoli. Aktivnosti, ki so jih izvajali predstojniki:

- Informiranje in komunikacija s šolo (ravnatelj oz. PT): neposredno do 3x letno
- Spodbujanje prenosa dobrih praks
- Svetovanje (upoštevaje ožjo specialnost posameznega predstojnika)

V okviru poskusa je Zavod RS za šolstvo tudi koordiniral in svetoval delovnim skupinam na šolah pri pripravi predlogov učnih načrtov za izbirne predmete. Za to so bile opravljene naslednje aktivnosti:

- a) Priprava Izhodišč za pripravo učnih načrtov za izbirne predmete – (kurikularni dokument, obrazec za recenzijo, navodila za delovanje predmetnih komisij), december 2010.
- b) Posredovanje gradiva vsem gimnazijam, ki so prijavile pripravo izbirnih predmetov v Poskusu za gimnazije, (8 gimnazij).
- c) Aktivnosti za pripravo predloga učnega načrta za izbirni predmet KREATIVNO PODJETNIŠTVO (Srednja šola Sežana): januar-marec 2011: pomoč predmetni komisiji za pripravo predloga, delovno srečanje, svetovanje, april-junij 2011: svetovanje pri pripravi končnega predloga z recenzijama.
- d) Aktivnosti za pripravo predloga učnega načrta za izbirni predmet PROJEKTNO DELO Z OSNOVAMI RAZISKOVALNEGA DELA (II. gimnazija Maribor): april – junij 2011: pomoč predmetni komisiji za pripravo predloga, svetovanje, dve delovni srečanja, pregled končnega predloga učnega načrta z recenzijama.
- e) Aktivnosti za pripravo predloga učnega načrta za izbirni predmet ASTRONOMIJA (Elektrotehniško-računalniška strokovna šola in gimnazija Ljubljana): pomoč predmetni komisiji za pripravo predloga, svetovanje, delovno srečanje, pregled končnega predloga učnega načrta z recenzijama.
- f) Priprava gradiva za obravnavo predlogov učnih načrtov za izbirne predmete s prilogami na Strokovnem svetu za splošno izobraževanje (Kreativno podjetništvo, Projektno delo z osnovami raziskovalnega dela, Astronomija), pridobivanje ustreznih mnenj (Ministrstvo za šolstvo in šport, Državna komisija za splošno maturo), september-oktober 2011.
- g) Aktivnosti za pripravo predloga učnega načrta za izbirni predmet VZGOJA ZA SOLIDARNOST (Šolski center Ravne na Koroškem – Gimnazija): april – december 2011: pomoč predmetni komisiji za pripravo predloga, svetovanje, pregled osnutka.
- h) Aktivnosti za pripravo predloga učnega načrta za izbirni predmet INTERDISCIPLINARNO RAZISKOVANJE (Elektrotehniško-računalniška strokovna šola in gimnazija Ljubljana): junij-december 2011: pomoč predmetni komisiji za pripravo predloga, svetovanje, tri delovna srečanja s predmetno komisijo, pregled osnutka.
- i) Aktivnosti za pripravo predloga učnega načrta za izbirni predmet RAZISKOVALNI PRAKTIKUM (Elektrotehniško-računalniška strokovna šola in gimnazija Ljubljana): junij – december 2011: pomoč predmetni komisiji za pripravo predloga, svetovanje, tri delovna srečanja s predmetno komisijo, pregled osnutka.

Tudi v šolskem letu 2011/2012 so aktivnosti Zavoda RS za šolstvo so potekale v skladu s Pravilnikom o posodabljanju vzgojno-izobraževalnega dela, pravili ESS financiranja, načrtom za poskusno izvajanje, sklepom o uvedbi poskusa »Preverjanje nekaterih elementov gimnazijskega programa s poskusom« in strokovnimi smernicami ter na različnih področjih in z različnimi ciljnim publikami, ki so bili določeni s poskusom.

V tem letu so štiri šole začele z uvedbo nivojskega pouka v drugem letniku, ostale šole pa so nadaljevale z izvedbo elementov iz prvega v drugi letnik. Zavod je izvedel naslednje aktivnosti:

- september 2011: priprava predloge za operativno izvedbo elementov v š.l. 11/12
- oktober 2011: pregled operativnih načrtov ter priprava aneksov k pogodbam
- november-december 2011: intervjuji z ravnateljji, svetovanje šolam - predstojnik OE (skrbniki);
- oktober-december 2011: priprava prvega vmesnega poročila
- november 2011: oblikovanje vprašalnika za starše

- december 2011: evalvacijski razgovor z ravnateljmi in vodji timov o prvem letu izvajanja poskusa (predstavitev vmesnega poročila in vprašalnika za starše)
- januar 2012: predložitev prvega vmesnega poročila Svetu za evalvacijo in Strokovnemu svetu
- februar 2012: usposabljanje učiteljev za načrtovanje in izvedbo nivojskega pouka z izmenjavo primerov šolske prakse
- februar-marec 2012: obdelava podatkov in interpretacija rezultatov vprašalnikov za starše
- februar-marec 2012: priprava vprašalnika za učitelje
- februar-marec 2012: priprava vprašalnika za dijake
- marec 2012: intervjuji predmetnih svetovalcev z učitelji predmetov, ki so izvedbo nivojskega pouka pričeli v tem šolskem letu
- april 2012: svetovanje učiteljem pri pripravi konceptov za predmete, ki bodo prvič izvajali nivojskost v letu 12/13 ter pregled teh konceptov
- maj 2012: usposabljanje učiteljev za drugačne oblike ocenjevanja z izmenjavo primerov šolske prakse
- maj 2012: obiski vseh šol – pogovori z ravnateljmi in vodji timov o poteku poskusa, načrtu dela za prihodnje š.l, finančno stanje, samoevalvacija
- maj – junij 2012: obdelava podatkov iz vprašalnikov za dijake in učitelje ter interpretacija podatkov
- junij 2012: oblikovanje obrazca za zbir podatkov o učnem uspehu in izostankih dijakov
- junij 2012: priprava predloge za samoevalvacijsko poročilo ob koncu š.l.
- oktober 2012: izvedba konsultacij za šolske time, ki izvajajo tretji element (drugačne oblike usvajanja in vrednotenja znanja)
- september – oktober 2012: obdelava zbranih podatkov in oblikovanje strukture 2. vmesnega poročila
- oktober - november 2012: pregled operativnih načrtov ter priprava aneksov k pogodbam
- oktober-december 2012: pregled letnega načrtovanja dela pri posameznih predmetih na šolah, priprava predloga elementov letnih priprav učiteljev, pregled mnenj pedagoških svetovalcev o izvajanju nivojskosti na šolah
- november – december 2012: priprava drugega vmesnega poročila
- december 2012: evalvacijski razgovor z ravnateljmi in vodji timov o drugem letu izvajanja poskusa, predstavitev poročila

V okviru poskusa je Zavod RS za šolstvo tudi koordiniral in svetoval delovnim skupinam na šolah pri pripravi predlogov učnih načrtov za izbirne predmete. Za to so bile opravljene naslednje aktivnosti:

- Priprava elementov za presojo učnih načrtov za izbirne predmete v gimnazijske izobraževalnem programu.
- Priprava gradiva in predstavitev za obravnavo predlogov učnih načrtov za izbirne predmete: *kreativno podjetništvo, projektno delo z osnovami raziskovalnega dela, astronomija* na komisiji za splošne srednje šole in SSSI (januar 2012)
- Aktivnosti za pripravo predloga učnega načrta za izbirni predmet *vzgoja za solidarnost* (Šolski center Ravne na Koroškem – Gimnazija): sodelovanje in konzultacije s predmetno komisijo za pripravo predloga, komunikacija z MIZKŠ, priprava gradiva za predstavitev predloga na komisijah za splošne srednje šole, za glasbeno šolstvo in komisiji za (januar-oktober 2012).
- Aktivnosti za pripravo predloga učnega načrta za izbirni predmet *interdisciplinarno raziskovanje* (Elektrotehniško-računalniška strokovna šola in gimnazija Ljubljana): pomoč predmetni komisiji za pripravo predloga, svetovanje, delovna srečanja s predmetno komisijo, pregled osnutka (januar-junij 2012)

- Aktivnosti za pripravo predloga učnega načrta za izbirni predmet *raziskovalni praktikum* (Elektrotehniško-računalniška strokovna šola in gimnazija Ljubljana): pomoč predmetni komisiji za pripravo predloga, svetovanje, delovna srečanja s predmetno komisijo, pregled osnutka (januar-junij 2012).
- Aktivnosti za pripravo predloga učnega načrta za izbirni predmet *zgodovina športa*: konzultacije s člani predmetne komisije, konzultacije z MIZKŠ, (maj-december 2012).
- Priprava predloga spremljave za izbirne predmete v okviru poskusa v gimnazijah priprava osnutka instrumentarija za prvo fazo spremljanja (november-december 2012).

PRILOGA 2: Statistična analiza obdelave podatkov (vprašalnik za učitelje in dijake)

Analiza podatkov je dostopna na naslednji povezavi:

<http://www.zrss.si/porociloposkus/>

(datoteka: statistična analiza vprašalnikov.doc)

PRILOGA 3: Uporabljen inštrumentarij

Uporabljen inštrumentarij je dostopen na naslednji povezavi:

<http://www.zrss.si/porociloposkus/>